

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrivm Miracvlorvm Et Historiarvm Memorabilivm Lib. XII

Caesarius <Heisterbacensis>

Antverpiae, 1605

De Daemonibvs Liber Qvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13177

DE DAEMONI-

BUS LIBRI

QVINTI

CAPVT PRIMVM.

ECTE post tentationem tractandum
 videtur esse de tentatoribus. Dæmo- *Dæmones*
 nes antonomastice dicuntur tenta- *esse.*
 tores, quia maxime tentatio mentem
 impellens ad peccandum, vel ipsis sit
 auctoribus vel incētoribus. Si diabo-
 lus primū hominem tentauit in paradiso, si CHRIS- *Genes. 3.*
 TVM tentare præsumpsit in deserto, quem homi- *Mat. 1. 7.*
 nem tentare non audebit in hoc mundo? Duo siqui-
 dem angeli cuilibet homini sunt deputati, bonus ad
 custodiam, malus ad exercitium. APOLLONIUS: De an-
 gelis sanctis mihi nulla inest dubietas, quin sint, quia
 prophetarum scripta de illis sæpe loquuntur: quod
 verò dæmones sint, quod multi sint, quod mali sint, &
 quod incendijs æternis deputati sint, ex scripturis v-
 triusque testamenti vellem mihi demonstrari. CÆSA-
 RIUS: Plurima ad hæc probanda extant testimonia.
 De Lucifero, id est diabolo, propter decorem suæ
 creationis sic dicto, eiusque casu ait Isaias: *Isaias 14.*
 Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris? &c. *Lucas 10.*
 Quod factus sit diabolus, & quod de caelo ceciderit, *Iob 1.*
 testis est Saluator, qui ait: Vidi satanam tanquā ful-
 gur de caelo cadentem. De quo Iob: Quadam die cum
 venisset filij Dei vt assisterent coram Domino, affuit
 inter eos etiā & Satan. Et in psalmo Dauid loques de
 Iuda proditore; Diabolus inquit, stet a dextris eius. I-
 tē Habacuc de Christo; Egredietur diabolus ante pe- *Multos*
 des eius. Et in alijs multis locis diabolū scriptura cō- *esse de-*
 memorat. Quod autem non solus fuerit, nec solus ce- *mones*
 ciderit, testatur Ioannes in Apoc. dicens: Factū est *& malos*
 præliū *Apoc. 12.*

- Ezech. 3.** prælum magnum in cœlo; Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cæco. Facius est per malitiam suam draco Lucifer gloriosus, de cuius decore ac pulchritudine per Ezechielem dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. In deliciis paradisi Dei tuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum, & cætera. Decima pars angelorum creditur cecidisse, vnde ob multitudinem Apostolus vocat eos aereas potestates: cadendo enim aere impleuerunt, de quorum malitia propheta Christo dicit in Psalmo: Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Et Dominus in Euangelio Iudæis: Vos facitis opera patris vestri diaboli. Ille homicida erat ab initio: mendax est, & pater eius. Quod hominibus sit infestus, testis est Iob, qui ait: Abiorbebit fluxum, & nō mirabitur, id est, in hæreses, paganos, Iudæos, & hæreticos; & habet fiduciam, quod influat Iordanis in os eius, scilicet fideles baptizati. Vnde Apostolus Petrus nos admonet, dicens: Fratres sobrie fote & vigilate; quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugies circuit, quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Quod de vno dicitur, de cæteris intelligendu est, quia saepe numerus singularis pro plurali ponitur. Quod æternaliter damnandi sint, habetur ex verbis Domini, qui in iudicio reprobis dicturus est: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Bene autem in quinta distinctione loquendum arbitror de dæmonibus, quia quaternarius a Philosopho apostaticus vocatur, eo quod cæteris numeris imparibus coniunctus, & per seipsum multiplicatus, semper seipsum vel in capite vel in fine ostendit. Sic diabolus, a quaternario perpetuæ firmitatis recedens, primus cum hominibus malis, quasi numeris inæqualibus, sociatur, semper in principio vel fine operis vel sermonis, illius nequitia demonstratur. **APOLLONIUS:** Satis mihi fateor probatum esse, vnde hæsitauit, diuinæ scripturæ testimoniis,

Iob 40.
Hominibus infestus, ac deum dæmonios eff.

3. Pet. 5.

Matt. 25

monis, neque mihi satisfactum fateor, nisi eadem uincibus declares exemplis. CAESARIUS : Dæmones esse, multos esse, malos esse, plurimis tibi exemplis potero probare.

CAPVT II.

Miles quidam Henricus nomine, de castro Falkenstein oriundus, pincerna fuit Cæsarij monachi nostri, tunc Abbatis Prumiæ, & sicut eodem Cæsario recitante didici, cum iam dictus miles damones esse dubitaret, & quicquid de illis audiret vel audisset, quasi friuolum reputaret, quendam clericum, Philippum nomine, in necromantia famosissimū accersuit, & ut damones sibi ostenderet cum multa instantia petiuit. Cui cum ille responderet, visio dæmonum horribilis est, periculosa est, neque hos omnibus expedit videre: cum miles nimis importunè instaret, adjecit: Si securum me feceris, quod neque à cognatis siue ab amicis tuis quicquā mihi ex hoc mali eueniet, si fortè à dæmonibus deceptus vel territus laesus fueris, acquiescam tibi. Et fecit eum securum. Die quadam tempore meridiano, eo quod tunc maiores habeat vires dæmonium meridianum, Philippus militem in quoddam biuium duxit, gladio illum circumcircinavit, circuli legem infra circulum posito prædixit, & ait: Si aliquod membrorum tuorum extra hunc circulum ante meum reditum extēderis, morieris, quia mox à dæmonibus extractus peribis. Monuit etiam, ut nihil petentibus daret, nihil promitteret, nec se signaret. Et adjecit: Multis modis te dæmones tentabunt & terrebut, nec tamen tibi nocere poterunt, si mandata mea custodieris, discessitque ab eo. Solo sedente illo in circulo, ecce vidit contra se venientes inundationes aquarū, deinde audit grunitus porcorum, flatus ventorum, & alia fantasmata his similia multa, quibus illum dæmones terrere moliebantur. At quia iacula præuisa minùs feriunt, contra hæc a semetipso confortatur, nouissimè verò contemplabatur in nemore vicino quasi vmbra humanam, terram, summitatem arborum ascenden-

R

tem,

tem arborum accedentem, quæ ad ipsam propinquabat. Et intellexit statim, quia diabolus esset, ut fuit, qui ut circum attigit, stetit, & quid sibi vellent militem interrogauit. Erat autem quasi magnus vir, imò maximus & nigerrimus, veste subnigra intus, & tante deformitatis, ut in eum miles respicere non posset. Cui sic ait: bene fecisti veniendo, ego enim videre te desideravi. Ad quid? inquit: & ille: Multa de te audiui: Respondere diabolo: Quid de me audiuisti? Subiecit miles, Pauca bona, & multa mala. Ad quod diabolus: Sepe me iudicant & condemnant homines sine causa: ego nemini nocui, neminem lædo nisi prouocatus: Philippus magister tuus, bonus amicus meus est, & ego illius, quare si vnquam illum offenderim. Ego facio, quod illi placet, & ipse mihi in omnibus obtemperat: vocatus ab illo, modò huc veni ad te. Tunc miles: Vbi fuisti quando te vocauit? respondit dæmon: Tantum ex illa parte maris fui, quantum ab hoc loco distat vsque ad mare, & ideo iustum est, ut in aliquo munere laboribus meis respondeas. Cui miles: Quid vis? respondit ille: Volo & rogo, ut des mihi palliũ tuũ: dicente milite: Non tibi dabo: poposcit cingulum, deinde ouem vnã de grege: quæ cum omnia negaret, nouissimè gallum domus eius petiuit. Cui cum diceret: Quid opus habes gallo meo? respõdit dæmon: ut ceter mihi. Et ille: Quomodo caperes eum, respõdit iterũ dæmon: Nõ solliciteris de hoc, tu tantum da mihi illũ. Tunc miles, ego nihil dabo tibi, & adiecit: Dic mihi vnde est tibi tanta sciẽtia? dixit dæmon, nihil fit mali in mũdo quod me lateat: & ut hoc scias verũ esse, ecce in tali villa & in tali domo virginitatẽ tuã perdidisti, ibi & ibi peccata illa & illa cõmisisti. Et non potuit cõtradicere miles quin verũ diceret. APOLLON. Nõ puto quin miles aliquando eadẽ confessus fuerit peccata, quomodo ergo scire potuit diabolus confessã?

CÆSARIVS: Quia cum voluntate iterum peccandi miles confessus fuit, diaboli scientiam in nullo minuit. APOLLONIVS: Placet quod dicis, quia idem dixisse te recolo distinctione tertia, capitu. q. sexto.

CAESARIVS: Cumque rursum diabolus nescio quid postulareret, & ille dare renueret, quasi eum rapere vellet & extrahere, manum contra eum extendit, atque in tantum terruit, vt retrorsum cadens clamaret. Audita eius voce, Philippus accurrit, in cuius aduentu fantasma mox disparuit. Ab illa hora miles idem semper pallidus fuit, natiuum colorem nunquam recuperavit, emendatius viuens, & damones esse credens. Non est diu quod defunctus est.

CAPVT III.

E Odē tēpore sacerdos quidā stolidus eundē Philippum rogauit, atque remunerauit, vt sibi damones ostēderet. A quo cū fuisset, modo supra dicto, in circulo positus & instructus, a diabolo territus & extractus est, atque ita, antequā adueniret Philippus, cōfractus, vt tertia die moreretur, cuius domū Walramus de Lutzelinburg confiscauit. Ego eundē Philippū vidi, qui āte paucos annos, procurāte, vt creditur, magistrō & amico suo diabolo, occisus est.

CAPVT IV.

Retulit mihi bonæ memoriæ monachus noster Godeschalvus de Volm unsteine, quod filere non debeo. Cū die quadam rogaret prædictum Philippum, vt aliqua sibi recitaret de arte sua mirabilia. Respondit ille: Dicam vobis rem facis mirabilem, temporibus meis apud Tolerum veraciter gestam. Cū plures ex diuersis regionibus scholares in eadem ciuitate studerent in arte necromantica, iuuenes aliqui de Svvevia & Baioaria stupenda quadam & incredibilia a magistro suo audientes, & vtrumnam vera essent probare volentes, dixerunt illi: Magister, volumus vt ea quæ doces, oculo tenus ostendas, quatenus aliquem ex studio nostro fructum capiamus. Quos cū auerteret, & non acquiesceret, quod natio illa gens sit mirabilis, hora idonea in capum illos duxit, gladio circa illos circulum fecit, inens sub interminatione mortis, vt infra circulum se cōhiberēt, & ne aliquid rogātib. darēt, vel ab offerētibus reciperent præcepit. Secedēs ab eis paululū, damo-

dæmones carminibus suis aduocauit. Mox adfuit illi in formis militum decenter armatorum, militie ludos circa iuuenes exercentes, nunc lapsum simulabat, nunc lanceas & enses contra eos extendebant, omnibus modis saragentes, vt illos extra circulum extraherent: qui cum sic nihil proficerent, in puellas speciosissimas se transformantes, choreas circa illos ducebant, variis anfractibus iuuenes inuitantes: ex quibus vna, forma cæteris præstantior, vnum ex scholaribus elegit, ad quem quotiens venisset chorizando, totiens anulum aureum porrigebat, intus suggerendo, & foris motu corporis ad amorem suum illum inflammando. Quæ cum per multas vices hoc actirasset, victus iuuenis, digitum contra anulum extra circulum porrexit, quem illa mox per eundem extrahens, nusquam comparuit. Capta præda, conuentus malignantium in turbinem resoluitur; fit clamor & strepitus discipulorum, accurrit magister, de raptu consocij omnes conqueruntur. Quibus ille respondit: Ego sine causa sum, vos me coëgistis, ego vobis prædixeram, non eum amodo videbitis. Ad quod illi: Nisi nobis restituas, interficiemus te. Timens tamen vitam, sciens Baioarios esse furiosos, respondit: Ego tentabo, si spes aliqua sit de illo. Vocatque principem dæmoniorum, fidele suum ministerium illi ad memoriæ reuocans, dixit; disciplinæ eius multum esse derogandum, seq; à discipulis occidendū, nisi iuuenis restitueretur. Cui diabolus cōpassus respondit: Crastino concilium propter te in tali loco celebrabo, tu esto præfens, & si aliquo modo illū per sententiā obtinere poteris, gratum habebō. Quid plura? Ad imperium principis concilium malignantium cogitur, de violentia in discipulum facta à magistro conqueritur, ab aduersario respōdetur: Domine, inquit, nō illi feci iniuriā, nō violentiā, magistro suo inobediēs fuit, legē circuli nō custodiuit. In hunc modū illis cōtendentibus, diabolus dæmonē quendā sibi collateralē de sententiā interrogauit, dicēs: Oliuere, semper curialis fuisti, contra iustitiā personā nō accipis, solue quæstionē huius
litis,

litis, respōdit ille: Ego iuuenem restituendū esse iudico magistro suo, moxq; ad aduersariū conuersus ait: Redde illum, quia nimis ei importunus fuisti. Cæteris sententiæ eius assensum præbentibus, ad mandatū iudicis, eadā hora scholaris ab inferis reducitur, magistro suo restituitur, concilium soluitur, ad discipulos, reducta præda, magister lætus reuertitur. Cuius vultus ita erat macer & pallidus, color tam immutatus, vt hora eadem à sepulchro videretur resuscitatus: qui sociis apud inferos visa recitans, quàm Deo contraria & execrabilis foret illa disciplina, magis exemplo quā verbo ostendit, & à loco recedens, in quodam ordinis nostri monasterio monachum se fecit. APOLLONIVS: Recordor nunc illorum duorum iuuenum, videlicet qui apud Toletum defuncti socij admonitione conuersus est, & alterius clerici, cui visa pœna Lantgrauii conuersionis causa fuit, sicut dictum est in distinctione prima, cap. 33. & cap. 34. CÆSARIVS: Conradus senex monachus noster retulit mihi, se ante conuersionem, nocte quadam in plenilunio, demonstrante sibi quodam clerico necromantico, in diuersis formis dæmones vidisse: vnde dubium non est, quin sint, qui sic ab hominibus videri, audiri, & sentiri possunt. APOLLONIVS: Licet satis mihi probatum sit, dæmones esse, magis tamen delectarer de his testimonia religiosorum, quàm sæcularium audire. CÆSARIVS: Quod dæmones sint, & multi sint, non dubiis, sed verissimis, non sæcularium, sed claustralium personarum tibi ostendam exemplis. De quibus nihil omnino dubitabis.

CAPVT V.

Dominus Hermannus nunc Abbas loci S. Marię, *Dæmones à religiosi vñ* quātæ sit vir religiositatis, quātæve grauitatis, bene nosti. Iste ante conuersionē, ecclesię Bonnenfis erat canonicus, vir nobilis, & de alto sanguine natus. Factus verò monachus in Hemmenrode, nō multo post, cū emitteretur cōuentus noster de eodē claustro, primus eius Abbas efficitur, & post paucos annos per electionem ablatu, eidem in Abbatem promotus resti-

restituatur. Erat tunc temporis illic Conuersus quidam, nomine Henricus, magister cuiusdam grangie, quæ Hart vocatur, vir bonus & iustus, maturus ætate, & corpore virgo. Iste inter reliqua dona, quæ acceperat a Domino, sæpe nocturnis horis, in choro maxime, in diuersis formis dæmones currere vidit. Hæc eum in confessione iam dicto retulisset Hermanno, illius exemplo, videndi dæmones desiderio accensus, intensissime Deum orauit, vt sibi hanc gratiam donare dignaretur, statimque exauditus est. In proxima vero solemnitate sancti Martini, cum staret in matutinis, contemplatus est dæmonem vnum, in forma rustici quadrati, inferius iuxta presbyterium intrare. Habebat pectus latum, scapulas acutas, collum breue, capillum in fronte satis superbe tonsuratū, reliquos crines sicut aristas dependentes. Ascendens venit ad quendam nouitium stans coram illo, quem cum dominus Hermannus, qui tunc temporis non erat Abbas, intuitus fuisset, oculisque parumper auertisset, ac denuo illum videre voluisset, disparuerat. Alio tempore, transformas se dæmon in caudā vituli, & super formam cadens, cui idem nouitius apodyabat, motu leuissimo trahebat se ad nouitium, cuius scapulas, cum eadem cauda tangeret, mox in psalmodia saltebatur nouitius, qui cum super articulos se dimitteret, regulariter satisfaciens, dæmon, quasi turbine impulsus, ad longitudinē cubiti vnus recessit ab eo, sicque disparuit. Nō enim spiritus ille superbiæ, qui blādimēto caudæ suæ terciā partē stellarū post se trahit, ad vnus humilitatis signū stare potuit. Nouitius iste nonnus Alexander fuit, nunc Prior in claustrō. Verisimile est tunc eū aliquid leuitatis cogitasse, quādo per motū leuē tētatus est & impeditus. Apoc. 12. Placet quod dicis. CÆSAR. in nocte verō sancti Cuniberti, cum staret in choro Abbatis, tunc simplex monachus vidit iuxta presbyterium duos dæmones intrare, & paulatim ascendere ad stallum Abbatis, inter chorū monachorum atque nouitiorum; qui cum venissent contra angulum, vbi patietes conueniunt, exiit dæmon tercius, duobus se socians, &

cum

Apoc. 12.

eum illis exiens. Tam prope enim transeuntes venerunt ei, vt manu illos tangere posset; quos diligentius intuens, considerauit quod pedibus terram non tangerent, vt pote aëreæ potestates. Habebat autem vnus ex duobus prioribus femineum vultum, in capite verò velamen nigrum, nigro circumdatus pallio, & sicut mihi rerulit, monachus ille, qui tertium dæmonem iuxta se fouerat, satis erat iniuriosus, & non parum acediosus, in choro libenter dormiens, & inuitus psallens, hilarior ad potandum, quam ad cantandum; breuiore vigilie videbantur ei semper longissimæ. Alio itidem tempore, in vigilia, vt puto, sancti Columbani, tunc eo existente Priore, cum chorus Abbatis inciperet primum matutinarum psallimum, scilicet: Domine quid multiplicati sunt, qui tribulant me, Dæmones ad eum in choro multiplicati sunt, vt ex illorum concursu & discursu, mox in eodem psalmo fratres fallerent: quos cum chorus oppositus conaretur corrigere, dæmones transuolauerunt, & se illis miscentes ita turbauerunt, vt protus nescirent quid psallerent. Clamauit chorus contra chorum, Dominus Abbas Eustachius, & Prior Hermannus, qui hæc vidit, a stallis suis semoti, cum satis ad hoc conarentur, non poterant illos ad viam psalmodiæ reducere, neque vocum dissonantias vnire. Tandem psalmo illo modico, & valde vsitato, cum labore pariter atque confusione, qualicumque modo expleto, diabolus, totius confusionis caput, cum suis satellitibus abcessit, & pax turbata psallentibus accessit, quem eadem hora, prædictus Prior, in forma draconis, hastæ habentem longitudinem, euolare vidit, & hæc iuxta lampadē in choro ardentē, ne eius abcessus latere posset contemplantē. Reliqui dæmones, umbrosa habebant corpora, infatibus maiora, quorum facies ferro ex igne extracto erant simillimæ.

APOLLON. Ex quo tot dæmones cōgregati fuerant in loco vno, ad impedimentum vnus cōgregationis, non dubito, quin innumerabiles sint in orbe terrarū.

CÆSARIVS: Teste Euangelio, legio intrauerat hominem vnum,

Dæmones in choro psallentes turbant.
Psal. 3.

Marc.

vnum,

vnum, vnde quia multi sunt & mali, & ad impedimē-
 tum salutis nostræ, vt prædictum est, heu nimis parati,
 consulo, vt dum stamus ad psallendum, circumspici-
 mus & intenti, feruentes & humiles, ne meritu san-
 cti feruoris extinguat vitium superbæ vociferationis;
 quantum enim maligni spiritus turbantur in cordis
 nostri deuotione, tantum lætificantur in superba vo-
 cum exaltatione. Cùm nocte quadam hebdomada-
 rius Inuitatorij antiphonam inciperet, & monachus
 ei proximus voce mediocri psalmum intonaret, Here-
 vvicus, tunc Prior, cum cæteris senioribus eadem vo-
 ce, qua ille incœperat, psallere cœpit. Stabat iuuenis
 quidam minùs sapiens in inferiori penè parte chori,
 qui indignè ferens psalmum tam submitse inceptum,
 ferè quinque tonis illum exaltauit: Supprie ei resi-
 stentē, ille cedere contempsit, & cum multa pertinacia
 victoriam obtinuit, cuius partes in proximo versu-
 culo quidam ex opposito choro adiuuerunt; propter
 scandalum, & dissonantiæ vitium, cæteri cesserunt.
 Mox is, qui supra, vidit dæmonem de monacho sic
 triumphante quasi candens ferrum proficientem, & in
 oppositum chorum in eum, qui eius partem roborau-
 erant, sese transferentem. Ex quo colligitur, quòd ma-
 gis placet Deo humilis cantus cum cordis deuotione,
 quam voces in cælum arroganter exaltare. Alia qua-
 dam nocte, cùm præuenisset fratres ad vigilias, & stas
 in loco suo, propter aëris claritatem considerandam,
 oculos direxit ad fenestram, quæ est in fronte ecclesie,
 objecit se visui eius dæmon quidam in æthiopis effi-
 gie magnus & nigerrimus, ac si hora eadē ab igne in-
 fernali fuisset extractus, qui ad eū per chorū superio-
 rem veniens, ipsumque pertransiens, egressus est. Alio
 itidem tempore, cùm modicū se mouisset a stallō suo
 ad commonendum fratres, conspexit dæmonem in-
 ter stallum Abbatis atque Prioris intrare cum impe-
 tu, ipso aspectu horribile nimis; qui cū in choro Prio-
 ris nequiter respexisset, & vidisset sibi ingressū nō pa-
 tēre propter ipsum, eo quòd viam occupasset, rap-
 tim se in chorum nouitiorum deposuit, & euidam
 mona-

monacho seniori illic sedenti se coniunxit. Iste supra-
dicto monacho, qui dæmonem iuxta se fouerat, dissi-
milis in moribus non erat, bibulus scilicet, acediosus
& libenter murmurans. Ecce ista debent esse terrori
monachis acediosis. APOLLONIVS: Tam ista, quàm il-
la, quæ te in distinctione superiori de vitio acediae di-
xisse recolo, omnes qui in choro libenter dormiunt,
& inuiti psallunt, meritò terrere debent. CÆSARIVS:
Sæpius dæmones in formis minutissimis per chorum
discurrere, sæpius in diuersis locis eosdem cõtempla-
tus est; terribiliter scintillare, sentiens aspectum illo-
rum oculis esse nocium, nec ignorans nequitiam il-
lorum. Die quadam missa dicta de Spiritu sancto, ora-
bat Dominum, vt se ab huiusmodi visionibus libera-
ret, statim affuit inimicus in forma lucidissimi oculi,
habentis quantitatem pugni, in quo quicquid erat,
viuere putabatur, ac si diceret: Modò diligenter confi-
dera me, quia de cætero nõ videbis me. Postea tamen
eum vidit, sed nõ tam manifestè & tam sæpe, vt prius.
Factus Abbas in loco sanctæ Mariæ, cùm nobilis fe-
mina Aleydis nomine, comitissa de Froimberch, tan-
quàm loci fundatrix insepeliretur, & adhuc corpus eius
iaceret in feretro, vidit dæmonem ipsum feretrum cir-
cumgyrantem, & quasi aliquid sui iuris perdidisset,
ita omnes eius angulos oculorum indagine lustrauit.
Nondum est annus, quòd Prior noster, dum post se-
pulturam cuiusdam Conuersi nostri ad horam cano-
nicam chorum intraret, & nescio quid de secularibus
foris tractasset, diabolum, tanquam ducem viæ, ante
illum ingredi conspexit: erat autem forma assumpti
corporis admodum subtilis, ad instar nubis, deinde,
diebus paucis elapsis, nocte quadam infra matutinas,
in simili illū specie corā iā dicto Priore stare conspe-
xit. APOLLONIVS: Quid est quòd personam huius ve-
nerandi Abbatis, cùm scriberes de infantia Saluato-
ris homilias morales, & penè omnes prædictas visio-
nes ibi poneres, ita celare studuisti? CÆSARIVS: Ipse
ex multa charitate secreta sua mihi reuelans, tunc
temporis ne eum proderem prohibuit, quod postea

S

tamen

tamen, importunitate mea victus, concessit. Sciebam enim personæ illius grauitatem posse non modicam scribendis præbere auctoritatem. Cuiusdam venerabilis magnarumque virtutum viri, cuius tam nota fuit sanctitas, & tam probata auctoritas, vt nemo de illius dictis meritò dubitare debeat, nunc recordor, cuius visiones tam præsentibus quam futuris poterunt esse exemplum terroris.

CAPVT VI.

IN Hemmenrode sacerdos quidam venerabilis ad cõuersionem venit, nomine & opere Christianus: huic dæmones multum importuni fuerunt, & sæpe illos vidit, tam ante conuersionem, quam post. Huius tempore alter quidam scholaris sacerdos, nomine Carolus, in eodem cœnobio factus est nouitius, & erat eius in probatione socius Prior noster Isenbardus: Hic instinctu diaboli, cuius consilio utebatur, gula & carnis suæ commodis nimis consentiens, infirmitates sæpius simulauit; qui cùm positus in infirmatorio tantum carnem nutriret, & spiritum negligeret, vadens vel rediens de priuata, cùm claudicaret, & incoquinam respiciendo, quæ ibi præparentur infirmis consideraret, prædictum diabolum eum sequi vidit, qui eo modo quo ille claudicauerat, & ipse claudicauit, & sicut introspexerat introspexit, in nullo ab eius gestibus discrepans. Tandem infra annum probationis deficiens, reuersus est ad ollas Ægypti, & secuta est caro carnem. Fratibus ad laborem post capitulum præparatis, cùm starent circa auditorium, & expectarent tabulæ percussione, essentque aliqui ex eis remissi, per otiosam signorum consignificationem, vidit vir ille beatus, carnos fœda quadam adustione maculatos, imò sub eorum specie dæmones, caudarum suarum moribus eisdem blandiri, & continuatis vicibus corporum suorum compressionibus, in signum familiaritatis, illos demulcere: eos verò qui grauitatem suam seruabant, ne aspicere quidem audebant. Die quadam cùm orationis gratia ante quoddam se altare prostrauisset, diabolus in bufonem maximum ad instar gallinæ se
trans-

transformans, ante eius ora refedit, quo viso territus, ilicò surrexit & fugit, hora eadem dolos diaboli minus obseruans. Videntur mihi tres istæ visiones, cōtra tria vitia satis esse necessariæ; prima cōtra vitium gulositatis, secunda contra vitium vanitatis, tertia cōtra tædium orandi. Licet non videamus, diabolus sæpe per huiusmodi fantasmatum horrores, dulcedinem in nobis extinguit orationis. Hæc mihi dicta sunt a supra memorato Hermanno Abbate, necnon & Waltero monacho de Birbec, qui illi familiares fuerunt. Reliqua eius acta & visiones audies in distinctione septima.

CAPVT VII.

Retulit mihi quidam ciuis honestus, afferens suis temporibus Moguntia, si bene memini, hoc quod dicturus sum contigisse veraciter. Die quadam dominica, cum sacerdos in ecclesia, cuius erat plebanus, circuiret, & aqua benedicta populum aspergeret, ad ostium ecclesiae veniens, matronam quãdam pōpaticè venientem, & ad similitudinem pavonis, varijs ornamētis pictam obuiam habuit, in cuius cauda vestimentorum quam habebat post se longissimam, multitudinem dæmonum residere conspexit: erant enim parui vt glires, nigri vt athiopes, ore cachinnantes, manibus plaudentes, & sicut pisces intra sagemam conclusi saltates. Reuera ornatus muliebris, sagemena diaboli est. Quos vt vidit, dæmonum quadrigam foris expectare fecit; plebem aduocauit, dæmones ne fugerent adjurauit. Territa illa stetit, & vt visiones populus videre mereretur, quia vir bonus ac iustus fuit, orationibus obtinuit. Intelligens mulier ob vestimentorum superbiam sic se a dæmonibus esse derisam, domum sedijt, vestimenta mutauit, & tam ipsi, quam cæteris sceminis, eadem visio occasio facta est humilitatis. **A P O L L O N I V S:** Si rot sunt dæmones qui nos miseros homines instigant ad culpam, puto quia multi erunt, qui consentientes trahent ad pœnam. **CÆSARIVS:** De hoc te magis instruam exemplis quam verbis.

*Mulieris
ornatu
dæmones
gaudent.*

*Circa
malum
sacerdo-
tem mo-
ribus di-
mulus de-
mones.*

IN Deytkircher sanctimonialiū monasterio, quod in oppido Bonnenſi ſitum eſt, ſacerdos quidam de-
functus eſt, Adolphus nomine, vir valde ſecularis
& lubricus, iam dicti monaſterij plebanus; hic, ſicut
mihi retulit quidam ſacerdos, qui fuerat Bonnenſis
Canonicus, cū die quadam cum ſuo cognato quo-
dam luderet in aleis, quidam ex parochianis eius ſiens
ſuperuenit, & vt matri ſuæ confessionem audire, eam-
que communicare dignaretur, humiliter & cum la-
crymis ſupplicauit. Reſpondente ſacerdote: Non ve-
niam niſi expleto ludo, & ille inſtaret, aſſerens infir-
mam expectare non poſſe, commotus ſacerdos ſecum
ludenti dixit: Cognate, ego conqueror vobis de ho-
mine iſto, qui me quieſcere nō ſinit. Vidēs ſe ille nihil
proficere, triftis ac gemens diſceſſit, & infirma ſine
confessione, atque viatico, ab hac luce migravit. Die
autem tertio, is qui cum ſacerdote luſerat, deſuncti
filio occurrit, & ſacerdotis querimoniam recordatus,
illum ſine cauſa occidit. Poſt hæc, & alia peccata plu-
tima, ſacerdos idem peremptoriam incidit infirmita-
tem, qui cū eſſet in deſperatione, quædam cognata
eius ſedens coram illo, cū ſignum contritionis vidit
in eo nullum, triftis ſic ait: Domine, debilis eſtis val-
de, præparate vos propter Deum, inuocate illum, vt
peccata veſtra vobis dimittat, & ſpatium adhuc fru-
ctuoſæ pœnitentiæ concedat. Ad quod ille deſperatus
reſpondit: Vides horreum illud magnum ex oppoſito
noſtri? non ſunt in eius recto tot calami, quot ſunt
circa me dæmones congregati. Et hoc dicto, mox
agonizans, expirauit, eos vidēs adēſſe moriturus quo-
rum conſilio vixerat ſanus. Multa tibi de multitudine
dæmonum dicere poſſem, ſed uſque ad duodecimam
diſtinctionem illud reſeruo. **A P O L L O N I V S:** Cū mali
malè viuendo multos habeant dæmones incentores,
multos in morte accuſatores, miror ſi tot in penis
habituri ſint ſinguli tortores. **C Æ S A R I V S:** Suprà
diſtinctione prima capitulo xxxij. dictum eſt de Ab-
bate Morimundene, quòd dæmones animam ad lo-
cum

eam pœnarum portantes cruciauerunt. Similiter distinctione secunda cap. vj. Hildebrandus latro Bertolpho post mortem apparens, multa milia dæmonū dicebat animam suam foris præstolari. APOLLONIUS: Si hæc ita se habent, certum est plures esse dæmones quam homines malos. CÆSARIUS: Quantum ad præsens tempus, quæstionis huius solutionem scire non possumus; sed certum habemus, quòd in fine mundi, quando completus fuerit reproborum numerus, multo plures erunt mali homines, quam dæmones. APOLLONIUS: Vnde hoc probatur? CÆSARIUS: Decima pars angelorum cecidit, ex quibus dæmones facti sunt. Teste beato Gregorio: Tot ascensuri sunt ex electis hominum, quot ibi angeli remanserunt: secundum hoc, nouem partibus numerus hominum electorum, trāscendet numerum dæmoniorum. Quis ergo dubitat, quin incomparabiliter plures sint homines mali, quā boni? Nec in hoc mali homines aliquā recipient consolationem, quòd numero longè plures erunt dæmonibus; quia tanta est illorum naturalis potentia, tanta contracta malitia, tanta torquendi industria, vt vnus multis milibus hominum in pœnis adhibendis sufficere possit. Hæc de multitudine malignorum spirituum dicta sint. Quòd autem incomparabiliter mali sint & immisericordes, varijs tibi pandam exemplis.

CAPVT IX.

Dæmon quidam, cum hominem à se obsessum horribiliter torqueret, & diuersis, per os eius garriendo, diuersa responderet, dictum est ei à quodam ex circumstantibus: Dic diabole, si posses ad gratiam in qua fuisti redire, quid velles propter hoc laboris sustinere? respondit ille: Si hoc esset in meo arbitrio, mallet, cum vna anima decepta descendere in infernum, quam redire in cœlum. Mirantibus omnibus cur ita diceret, iterum hoc verbum respondit: Quid de hoc miramini? Tanta est malitia mea, vt non possim aliquid velle boni. Huic verbo alterius cuiusdam dæmonis sermo discordat.

In fine mundi, plures fore malos homines, quàm dæmones. Gregor. hom. 34. in Euāg.

De malitia dæmonum.

IN ecclesia beati Petri in Colonia, cū femina quædam a Dæmone obsessa miserabiliter tormentaretur, contigit vt alia obsessa superueniret: mox ^{vi} a contra alteram cœpit insurgere, clamoribus & contumelijs sic se inuicem afficere, vt omnes miraremur. Damon dæmoni dicebat: Miser, vt quid consentiendo Lucifero, sic de gloria æterna ruimus. Ad quod alter respondit: Quare fecisti? Cumque adhuc quasi pœnitentia verba proferret, alter subiunxit: Tace, pœnitentia ista nimis est sera, redire non poteris. Vides quanta sit in illis obstinatio? Idem spiritus malignus, de reditu ad gloriam, sicut superior interrogatus, verbum sermoni eius valde contrarium audiente me respōdit: Si esset, inquit, columna ferrea & ignita, rasorijs & calamis acutissimis armata, a terra vsque ad cœlum erecta, vsque ad diem iudicij, etiam si carnem haberem, in qua pati possem, me per illam trahere vellem, nunc ascendendo, nunc descendendo, dummodo redire possem ad gloriã, in qua fui. **APOLLONIVS**: Quid est, quod tam contraria senserunt? **CÆSARIVS**: Damon superior, sciens propositionem sibi factam prorsus impossibilem, malitiam suam ostendit; iste, quātum boni perdidit, verbis quibus valuit declarauit. **APOLLONIVS**: Timent ne dæmones pœnã sibi preparatam? **CÆSARIVS**: Sentiunt & timent; hinc est quod omnes exorcismi, qui ad illorū nequitiam eneruandam fiunt, per ignem & extremum iudicium concluduntur. Quam parati sint ad nocendum hominibus, alijs tibi ostendam exemplis.

CAPVT XI.

*Dæmones quān-
sint para-
ti nocere
hominibus.
Mar. 16*

DV M Abbas noster anno præterito in monte sancti Saluatoris iuxta Aquasgrani Missam celebraret, finita missa oblata est mulier obsessa, super cuius caput cū legisset lectionem Euangelicam de ascensione, & ad illa verba: Super agros manus imponent, & bene habebunt, manum capiti eius imposuisset; dæmon vocem emisit tam horribilem, vt omnes terremur. Adjuratus vt exiret, respondit: Nondum

Nondum vult altissimus. Interrogatus, quomodo intrasset, nec ipse respondit, nec mulierem respondere permisit; postea confessa est, ad vocem mariti sui in commotione animi sui dicentis: Vade diabolo, quòd intrare illum senserit per auriculam. Erat autem eade femina de Aquensi prouincia, & satis nota.

*Impro-
cationis
malæ ef-
fectus.*

CAPVT XII.

HOMO quidam iratus, sicut audiui à quodam Abbate, dixit filio suo: Vade diabolo, quem mox diabolus rapuit, & nusquam comparuit.

APOLLONIVS: Quid est quod filius punitus est ob peccatum patris, cum scriptura dicat: Filius non portabit iniquitatem patris? CÆSARIVS: Eadem, quæ de suprascripta muliere dixi, & hinc dico: vtrūque fieri permisit Deus propter exemplum, vt dum iracundi in vexatione vxoris, mariti audierint cruciatus cordis, & in raptu filij, patris dolores, animi sui furorē cohibeant, & a stultiloquio linguas suas compescant. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CÆSARIVS: Qui demones esse dubitat, energumenos attendat, quia dum per illorum ora diabolus loquitur, & in corporibus tam crudeliter debacchatur, manifestum præsentia suæ indicium illis demonstrat. APOLLONIVS: Verum dices, si nõ esset ibi simulatio. CÆSARIVS: Obsessos fuisse, saepe prodit Euangelium, produnt & Actus Apostolorum, & in multis locis vitæ vel passionis sanctorum. Quòd autem quidam propter quæstum se obsessos simulent, nõ nego; quòd verò in quibusdam nulla sit fictio, subiecto probabitur exemplo.

Exec. 12.

Mat. 8. 9

12. 17.

Act. 5. 8.

16. 19.

CAPVT XIII.

RETVLIT mihi Gerardus Præpositus Pleisensis, mulierem obsessam, multis bene notam, Sygeberg venisse gratia curationis: quæ cum in oratorio sancti Michaelis Archangeli de diuersis interrogaretur, & incideret metio de Lucifero apud inferos ligato, respòdit per os eius diabolus: Stulti, quibus catenis putatis magistrum meum ligatū in inferno: ferreis: nequaquã. Tria verba posita sunt in silentio Missæ, quibus ligatus est. Requentibus quibusdam

*Verè quos
da à dia-
bulo obsi-
deri.*

ex fratribus, quæ sunt illa verba? dicere noluit, vel potius ausa non fuit, sed ait: Afferte mihi librum, & ego vobis ostendam illa. Allatus est ei liber missalis, & clausus porrectus; quem illa aperiens, primo ictu canonem inuenit, & digitum ponens super illum locum, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, in quibus memoria fit summe Trinitatis, ait: Ecce ista sunt tria illa verba, quibus ligatus est magister meus. Hoc audiētes ex monachis plures qui aderant, sciētes mulierem illiteratam esse, ædificati sunt valde, vim verborum intelligentes. Per Patrem enim, & cum Filio, & in Spiritu sancto, quorum opera indiuisa sunt, fortis ille ligatus est, & vasa eius direpta.

CAPVT XIII.

IN festo omnium Sanctorum hoc anno, cum essem cum Priore meo in insula S. Nicolai, quæ vulgò Stuba vocatur, & est monasterium sancti monachii, vidimus ibi puellam ante aduētum nostrum obsessam, sed tunc tam beneficio reliquarum, quam sororum orationibus liberatam. De qua retulit nobis eiusdem cœnobij magistra, femina religiosa quòd die quadam, cum crudeliter ab immundo spiritu discerneretur, volens quidam clericus honestus illum probare, saccellum spinarum Dominicæ coronæ de tabula aurea, ea nesciente, tollens, & manu clausa super caput obsessæ tenens, maximos ei clamores excitauit. Cui cum dicerent circumstantes causam furoris eius ignorātes, quid clamas diabole, quid habes? respondit: Hoc quod fuit in capite altissimi, caput meum deprimat & pungit, & dicitis mihi quid clamas? Et ædificati sunt valde circumstantes, maximè sorores, duplicis rei habentes verum experimentum, videlicet quòd spinæ essent veræ, & quòd femina veraciter obsessa esset a Dæmone. Quòd si minus hæc duo tibi sufficiunt exempla, recordare illorum trium dæmoniorum in capitulo primo, secundo, atque tertio distinctionis tertiæ.

CAPVT

ETSI de his mihi satisfactum sit, est tamen adhuc quod me mouet. Quidam asserunt, daemones non esse in hominibus, sed extra, eo quod castrum non intus, sed extra dicatur obsideri: alij contrarium sentiunt, innitentes verbis Saluatoris dicentis: Exi ab eo spiritus immunde. CÆSARIUS: Impropiè dicitur exire, nisi quod intus est; vtrique tamen verum dicunt secundum aliquid, scilicet quod in homine possit esse, & non esse. Non potest esse diabolus in anima humana, secundum quod Gennadius in distinctione ecclesiasticorum dogmatum definit, dicens; Daemones per energeticam operationem non credimus substantialiter illabi animæ, sed applicatione & oppressione vniari. Illabi autem menti, illi soli possibile est qui creauit, qui natura subsistens incorporeus, capabilis est suæ facturæ. Mentem hominis iuxta substantiam, nihil implere potest nisi creatrix TRINITAS. APOLLONIVS: Quid ergo est quod diabolus cor hominis dicitur intrare, tentare vel immittere? CÆSARIUS: Non aliter intrat, vel implet, vel immittit, nisi quod animam decipiendo in affectum malitiæ trahit. Et hæc est differentia inter aduentum Spiritus sancti & Spiritus maligni, quod ille propriè dicitur illabi, iste immitri. Spiritus sanctus existens intus in anima peccatrice per essentiam & potentiam, & sapientiam, quasi de propè illabatur per gratiam. Spiritus verò malignus cum extra sit, vt dictum est, per substantiam, mala iuggerendo, & vitijs mentem afficiendo, quasi sagittam, suam immittit malitiam. Vnde habes: Immissiones per angelos malos. Hinc est quod homo post aduentum Spiritus sancti, plus & fortiùs potest diligere bonum, quam ante dilexit malum, quasi de remoto immissum. Cum diabolus dicitur esse in homine, non intelligendum est de anima, sed de corpore, quia in concauitatibus eius, & in visceribus vbi stercora continentur, & ipse esse potest. APOLLONIVS: Satis expeditus sum de quaestione hac, sed quaero, si adhuc ali-

*Daemones
an sint
in ipsis
obsessis,
an extra.
Mar. 5.9*

*Li. de ec-
cle. do-
gma. c.
83.*

Psal. 77.

*Quibus
modis dæ-
mones ho-
minibus
noceant.*

quæ viæ sint aliæ, quibus dæmones hominibus solent nocere? CÆSARIUS: Habent dæmones mille nocendæ artes, ex quibus quatuor tibi pandam: quibusdam nocent falsa promittendo, alijs nocet per suos ministros in fide subruendo, nonnullis nocent in corpore eos lædendo, alijs, quod periculosius est, in peccatis occidendo. Ista omnia iusto Dei fiunt iudicio, & de singulis tibi subiungam exempla.

CAPVT XVI.

*Promis-
sione fal-
sa nocet.*

IN Campo domo ordinis Cisterciensis, quæ sita est in Episcopatu Coloniensi, sicut audiui à quodam sacerdote ordinis nostri, homine veridico, quem res non latuit, Conuersus quidam fuit, qui à monachis, cum quibus loquebarur, in tantum litteras didicerat, vt textum legere sciret. Huiusmodi occasione illectus & deceptus, libellos sibi ad hoc idoneos occultè fecit conscribi, cœpitque in vitio proprietatis delectari. Cumq; huiusmodi studium eidem Conuerso, ad hoc nimis conuerso, prohiberetur, amore discendi apostasiam incurrit, modicū tamē propter ætatem profecit. Deinde ad monasterium pœnitentiæ ductus rediens, & hoc vsque tertio actitans, nunc ad scholas seculares exeundo, nunc reuertendo, diabolo copiosam in se præbuit materiã decipiendi. Visibiliter enim illi apparens in specie Angeli, ait: Disce fortiter, quia futurum est, & a Deo diffinitum, vt Halberstadensis fias Episcopus. Stultus ille diaboli dolos non obseruans, sperabat in se antiqua renouanda fore miracula. Quid plura? Die quadam seductor Conuerso se ingerens, clara voce, & hilari facie, dicebat: Hodie Episcopus Halberstadensis defunctus est; Festina venire ad ciuitatē, cui a Deo antistes destinatus es: ipsius enim cōsiliū mutari non potest. Statim miser de monasterio silenter exiit, nocte eadem in domo cuiusdam honesti sacerdotis iuxta opidum Xantenſe hospitatus est. Vt autem glorioſè ad sedem suam veniret, nocte ante lucem surgens, equum hospitis valde bonum strauit, cappam eiusdem induit, ascendit, & abiit. Manè familia domus, damno cognito, apostatam insequens appre-

apprehendit, a qua ad iudicium seculare cum furto tractus, & per sententiam damnatus, non cathedram vt Episcopus, sed sicut fur patibulum ascendit. Vides ad quem finem promissio diaboli tendat? Alium Conuersum, etsi non tam manifestè, non minùs tamen periculosè decepit.

CAPVT XVII.

N Arrauit nobis anno præterito beatae memoriae Theobaldus Abbas Eberbacensis, quòd *Augurio* *deceptus* quidam Conuersus, cum nescio quò tenderet, & auè quæ cuculus dicitur, a voce nomen habens, crebrius cantantem audiret, vices interruptionis enumerauit, & viginti duas inueniens, easque quasi pro nomine accipiens, pro annis totidem vices eadem sibi computauit. Eia, inquit, certè viginti duobus annis adhuc viuam, vt quid tanto tempore mortificem me in ordinè? Redibo ad seculum, & seculo deditus, viginti annis fruar delicijs eius, duobus annis qui supersunt, pœnitebo. Haud dubium, quin diabolus, qui supradictum Conuersum, vt Episcopus fieret, ad credendum induxerat aperto sermone, & huic suaserit, vt tali augurio fidem adhiberet, & occulta suggestione. Sed Dominus, qui augurium odit, aliter quam ille ordinauerat, disposuit: nam duos quos pœnitentiæ deputauerat annos, eum in seculo viuere permisit, & annos 20. delicijs ordinatos, iusto suo iudicio subtraxit. Ecce tales sunt promissiones diabolicæ. Quòd autem nonnullos, imò plurimos, per ministros suos in fide subuertat, sequentia declarabunt.

CAPVT XVIII.

D Vo homines, non mente, sed habitu simplices, *Hæreticè* non oues, sed lupi rapaces, Bizantium venerunt, *à diabolo* summam simulantes religiositatem: erant *missi per* autem pallidi & macilenti, nudis pedibus incedentes, & *falsam* quotidie ieiunantes, matutinis solennibus ecclesiæ *racula* maioris, nulla nocte defuerunt, nec aliquid ab ali- *decipiunt* quo præter victum tenuem receperunt. Cumque *populum* tali hypocrisi totius populi in se prouocassent affectum, tunc primùm cœperunt latens virus euomere, & no-

& nouas atque inauditas hæreses rudibus prædicare. Ut autem eorum doctrinæ populus crederet, farinam in pauimēto cribrari iusserunt, & sine vestigijs impressione, super illam ambulauerūt. Similiter super aquas gradientes, non poterant mergi; tuguria etiam super se facientes incendi, postquam in cinerem sunt redacta, egressi sunt illæsi. Post hæc dixerunt turbis: Si non creditis verbis nostris, credite miraculis. Audiens talia Episcopus & clerus, turbati sunt valde, & cum eis resistere vellēt, hæreticos & deceptores, diaboliq; ministros illos affirmantes, vix euaserūt, vt non a populo lapidarentur. Erat idem Episcopus vir bonus & literatus, atque de nostra prouincia natus; bene illum nouit senex monachus noster, qui mihi ista retulit, & qui eodem tempore in eadem ciuitate fuit. Videns Episcopus nihil se verbis proficere, & per ministros diaboli sibi commissum populum in fide subuerti, clericum quendam bene sibi notum, & in nectromantia peritissimum ad se vocās ait: Sic & sic per tales actum est in ciuitate mea; rogo te vt inuestiges a diabolo per artem tuam, qui sint, vnde veniant, vel qua virtute tanta ac tam stupenda operentur miracula: impossibile est enim, vt signa faciant virtute diuina, quorum doctrina Deo nimis est contraria. Dicente clerico: Domine diu est quod arti huic renunciauit; respondit Episcopus: Bene cernis quātum coarctet, vel oportebit me doctrinæ illorum consentire, vel a populo lapidari: iniūgo ergo tibi in remissionem omnium peccatorum tuorū, vt mihi in hac parte acquiescas. Obediens clericus Episcopo, diabolum vocauit, causam suæ vocationis sciscitanti respondit: Pœnitet me recessisse a te: & quia de cætero magis obsequiosus tibi esse desidero, quā fuerim, rogo vt dicas mihi, qui sint homines isti, quæ doctrinæ eorum, vel qua virtute tanta operentur mirabilia. Respondit diabolus: Mei sunt & a me missi, & quæ in ore illorum posui, illa prædicant. Respondit clericus: Quid est quod lædi non possunt, nec in aquis mergi, neque in igne comburi? Respondit iterum daemon: Chirographa mea, in quibus

homa-

homagia, mihi ab eis facta sunt conscripta, sub ascellis suis inter pellem & caracē confuta conseruāt, quorum beneficio talia operantur, nec ab aliquo lædi poterunt. Tunc clericus: Quid si ab eis tollerentur? Respondit dæmon: Tunc infirmi essent sicut ceteri homines. Audiens ista clericus, regraciabatur dæmoni, dicens: Modò recede, & cum vocatus fueris à me iterum, venias. Reuersus ad Episcopum, hæc ei per ordinem recitauit. Qui magno repletus gaudio, totius ciuitatis populum in locum ad hoc idoneum conuocauit, dicens: Ego pastor vester sum, vos oues; si homines isti, vt dicitis, doctrinam suam signis confirmant, volo illos vobiscum imitari: Sin autem, dignum est vt illis punitis, vos ad fidem patrum vestrorum mecum pœnitentes reuertamini. Respondit populus: Nos plurima ab eis vidimus signa. Quibus Episcopus: Sed ego illa non vidi. Quid multa? placuit populo consilium, vocati sunt hæretici, affuit Episcopus, accensus est focus in medio ciuitatis; prius tamen quam iatrarent ad Episcopum, secretò vocati sunt. Quibus ipse ait: Volo videre, si aliqua circa vos habeatis maleficia. Quo audito, mox expoliantes se, cum magna securitate dixerunt: quærite diligenter, tam in corporibus quam in vestimentis nostris. Milites verò, sicut ab Episcopo fuerant præmoniti, brachia quoque illorum leuantes, & sub ascellis cicatrices obductas notantes, cultellis illas ruperunt, chartulas infutas inde extrahentes. Quibus acceptis, Episcopus cum hæreticis ad populum exiens, facto silêtio clamauit validè: Modò prophete vestri ingrediantur ignem, & si læsi non fuerint, credam eis. Miseris trepidantibus, & dicentibus, non possumus modò intrare, Episcopo recitante, malicia eorū detecta est populo, & ostensa chirographa. Tunc vniuersi furentes, diaboli ministros cum diabolo in ignibus æternis cruciandos, in ignem præparatum projecerunt. Sicque per Dei gratiam, & Episcopi industriam, hæresis inualescens est extincta, & plebs seducta atque corrupta, per pœnitentiam mundata.

*Heretici
Colonia
exusti.*

Circa illa tempora, sub Archiepiscopo Reynaldo, Coloniae plures sunt haeretici comprehensi, qui a literatis viris examinati & victi, per iudicium seculare damnati sunt. Data sententia cum ducendi essent ad ignem, vnus illorum Arnoldus nomine, quem caeteri magistrum suum fatebantur, sicut narrauerunt qui interfuerunt, panem & peluicum cum aqua sibi dari petiuit. Quibusdam volentibus vt hoc fieret, viri prudentes dissuaserunt, dicentes: Aliquid hic fieri posset opere diabolico, quod infirmis esset in scandalum & in ruinam. **A POLLONIVS:** Miror quid de pane & de aqua facere voluerit. **CAESARIUS:** Sicut conjicio ex verbis cuiusdam alterius haeretici, qui ante hoc triennium a rege Hispaniae comprehensus est & combustus, sacrilegam ex eis facere volebat communionem, vt suis fieret viaticum ad aeternam damnationem, Nam quidam Abbas Hispanus ordinis nostri per nos transiens, qui cum Episcopo, & Ecclesiarum praelatis, eiusdem haeretici errores damnauit, eum dixisse referebat, quod quilibet in mensa sua, & de pane suo quo vesceretur, conficere posset corpus CHRISTI. Erat autem idem maledictus faber ferrarius. **A POLLONIVS:** Quid ergo actum est de haereticis Coloniae? **CAESARIUS:** Ducti sunt extra ciuitatem, & iuxta coemiterium Iudaeorum simul in ignem missi. Qui cum fortiter arderent, multis videntibus & audientibus, Arnoldus semiustus discipulorum capitibus manum imponens, ait: Constantes estote in fide vestra, quia hodie eritis cum Laurentio; cum tamen nimis discordarent a fide Laurentij. Cum esset inter eos virgo quaedam speciosa, sed haeretica, & quorundam compassione ab igne subtracta, promittentium, vel quia eam viro traderent, vel si hoc magis placeret, in monasterio virginum locaret, cum verbo tenus consensisset, iam extinctis haereticis, tenentibus se dixit: Dicite mihi, vbi iacet seductor ille? Cumque ei demonstrassent magistrum Arnoldum, ex manibus illorum elapsa, facie veste tecta, super extincti corpus

luit,

ruit, & cum illo in infernum perpetuò arfura descendit.

CAPVT XX.

PAUCIS annis elapsis, sub Episcopo Bertramo, viro valde literato, orta est hæresis Waldosiana in ciuitate Metensi hoc modo: Cùm idem antistes in festiuitate quadam populo in ecclesia prædicasset, duos homines ministros diaboli in turba stare cõspiciens, ait: Video inter vos duos nuncios diaboli; ecce illi sunt, digito eos ostendens, qui me præsentem in Mõte Pessulano propter hæreses damnati sunt & eiectioni. Qui Episcopo duriùs responderunt, habentes in comitatu suo scholarem, qui more canino contra eũ latrabat, iniurijs eum laceffens. Egressi verò de ecclesia, multitudinem populi circa se congregantes, errores suos illis prædicauerunt. Quibus cùm quidã ex clericis dicerent: Vos Domini, nõnne Apostolus dicit: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? Volumus scire, quis vos miserit huc prædicare? responderunt illi: Spiritus; non enim poterat illis Episcopus vim inferre propter quosdã potètes ciuitatis, qui eos in odium Episcopi fouebant, eo quòd quendam vsurarium defunctum ipsorum cognatum, de atrio ecclesiæ eiecisset. Reuera missi fuerant à spiritu erroris, per quorum ora hæreses Waldosianæ, ab vno eorum sic dictæ, in eadem ciuitate sunt seminatae, & necdum prorsus extinctæ. **A P O L L O N I V S:** Heu quòd tot hodie hæreses sunt in ecclesia. **C Æ S A R I V S:** Hoc furor & malitia diaboli effecit.

CAPVT XXI.

TEMPORIBUS Innocentij Papæ prædecessoris huius, qui nunc papatum tenet Honorij, durante adhuc schismate, quod erat inter Philippum & Ottonem reges Romanorum, diaboli inuidia hæreses Albiensium cœperunt pullulare, vel, vt veriùs dicam, maturescere. Cuius vires erant tam validæ, vt omnem triticum fidei gentis illius, versum videretur in lolium erroris. Missi sunt Abbates nostri ordinis cum quibusdam Episcopis, qui zizania rastro catholicæ prædi-

Waldensiam hæresis Metu spargitur.

Rom. 10.

De Albiensibus hæreticis tempore Innocentij III.

prædicationis eradicarent: sed obfistente homine inimico, qui illa seminauerat, modicum ibi profecerunt.

APOLLONIVS: Quis fuit error illorum? **CÆSARIVS:** Quædam hæresiarchæ eorum collegerant puncta ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus, quæ in Periarchon scripisse fertur Origenes; plurima etiâ, quæ de suo corde finxerant adjicientes. Duo credunt eum Manichæo principia, Deum bonum & Deum malum, id est diabolum, quem dicunt omnia creare corpora, sicut Deum bonum omnes animas. **A T O L L O N I V S:**

Genes. 2 Moyses & corpora & animas confirmat Deum creasse dicens: Formauit Deus hominem, id est corpus, de limbo terre, & inspirauit in faciem eius spiraculum vite, id est animam. **CÆSARIVS:** Si Moysen & prophetas reciperent, hæretici non essent. Corporum resurrectionem negant; quicquid beneficij mortuis à viuis impenditur irrident, ire ad ecclesias, vel in eis orare, nihil dicunt prodesse. In his deteriores sunt Iudæis & paganis, quia illa credunt. Baptismum abjecerunt: sacramentum corporis & sanguinis Christi blasphemât. **APOLLONIVS:** Ut quid tantas à fidelibus persecutiones sustinent, si nihil ex hoc in futuro retributionis expectant. **CÆSARIVS:** Gloriam spiritus dicunt se expectare. Quidam supradictorum Abbatum monachus, cernens quendam militem in equo sedentem, loqui cum aratore suo, hæreticum illum æstimans, sicut fuit, propius accedens, ait: Dicite mihi probe vir, cuius est ager iste? Respondente illo, meus est, subiecit: Et quid de fructu illius facitis? Ego, inquit, & familia mea de eo viuimus, aliquid etiâ erogo pauperibus. Dicente monacho, quid boni speratis de elemosyna illa? respondit miles hoc verbum; Ut spiritus meus gloriose peragat post mortem. Tunc monachus: Quò perget? Ait miles; Secundum meritum suum, si bene vixit, & hoc apud Deum meruit, exiens de corpore meo, intrabit corpus alicuius futuri principis, siue regis, siue alterius cuiuslibet illustri personæ, in quo delicietur; Si autem malè, corpus intrabit miseri pauperisque, in quo tribuletur. Credidit stultus, sicut

sicut & cæteri Albienſes, quòd anima ſecundùm meritum per diuerſa tranſeat corpora, etiam animalium atque ſerpentium. APOLLONIVS: Fœda hæreſis. CÆSARIVS: In tantum Albienſium error inualuit, vt breui interuallo temporis, infecerit vſque ad mille ciuitates, & ſi non fuiſſet gladijs fidelium reſpreſſus, puto quòd totam Europã corrupiſſet. Anno Domini milleſimo ducentefimo decimo prædicata eſt contra Albienſes in tota Alemaniam & Francia crux, & aſcenderunt cõtra eos anno ſequenti de Alemaniam Lupoldus Dux Auſtriæ, Adolphus cõmes de Monte, Wilhelmus cõmes Iuliacenſis, & alij multi diuerſæ conditionis atque dignitatis. Simile actum eſt in Frãcia, Normania, atq; Pictauiam. Horũ omnium prædicator & caput erat Arnoldus Abbas Ciſterciẽſis, poſtea Archiepiſcopus Narbonenſis. Veniens ad ciuitatẽ magnam, quæ Bidens vocatur, in qua plus quam centum millia hominum fuiſſe dicebantur, obſederũt illam. In quorum aſpectu hæretici ſuper volumen ſacri euangelij mingẽtes, de muro illud contra Chriſtianos projece-
rũt, & ſagittis poſt illud miſſis clamauerunt: Ecce lex veſtra miſeri. Chriſtus verò euangelij fator, iniuriam ſibi illatã non reliquit inultã. Nam quidam ſatellites zelo fidei accenſi, leonibus ſimiles, exẽplo illorum, de quibus legitur in libro Machabæorum, ſcalis appoſitis, muros intrepidẽ aſcenderũt; hæreticiſq; diuinitus
territis & declinantibus, ſequentibus portas aperientes, ciuitatẽ obtinuerunt. Cognoscentes ex confeſſionibus illorum catholicos cum hæreticis eſſe permixtos, dixerunt Abbati: Quid faciemus domine? Nõ poſſumus diſcernere inter bonos viros & malos. Timens tam Abbas quam reliqui, ne tantũ timore mōtis ſe catholicos ſimularent, & poſt illorum abſceſſum iterum ad perfidiam redirent, fertur dixiſſe: Cẽdite
eos; nouit enim Dominus qui ſunt eius. Sicque innumerabiles occiſi ſunt in ciuitate illa. Aliã itidem ciuitatẽ magnam, a re pulchram vallem vocatam, quæ ſita eſt iuxta Tolofam, virtute diuina obtinuerunt: in qua populo examinato, cùm omnes promitterent ſe

1. Mach.

2. Ge.

2. Tim. 2.

T

vulle

velle redire ad fidē, quadringenti quinquaginta in sua pertinacia indurati a diabolo permanerūt, ex quibus quadringenti combusti sunt in igne, ceteri paribulis appensi. Idem actum est in ceteris ciuitatibus atque castellis, miseris se vltro morti ingerentibus. Tololani verò arctati, omnem promiserunt satisfactionem, sed vt postea patuit, in dolo. Nam perfidus Comes sancti Ægydij, princeps & caput omnium hæreticorum, omnibus sibi in consilio Lateranensi abiudicatis, feudis videlicet & allodijs, ciuitatibus & castris, & ex maxima parte eisdem à Comite Simone de Forti monte, viro catholico, iure belli occupatis, in Tolosam se trāstulit, de qua vsq; hodie fideles vexare & impugnare nō cessat. Et sicut hoc anno Dominus Cōradus Episcopus Portuensis & Cardinalis, contra Albienses missus legatus, scripsit capitulo Cisterciensi, quidam ex potentibus Tolosanae ciuitatis quiddam tam horrendum in odium Christi & ad confusionem nostræ fidei egit, vt etiam ipsos Christi inimicos mouere meritò debeat. Iuxta altare maioris ecclesiæ, vëtrēm suam purgauit, & palla altaris ipsas immundicias deterfit. Ceteri verò furori furorem adjicientes, scortum super sacrum altare posuerunt, in aspectu crucifixi eo ibi iadeuntes. Postea ipsam sacram imaginem detrahentes, brachia ei præsciderunt: multo militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne eius crura frangerent, pepercerunt. APOLLONIVS: Quis non stupeat ad tantam patientiam Dei? CAESARIUS: Altissimus enim est patiens redditor, qui Damiatanos post victoriam, eo quòd crucifixi collo fune alligato per plateas illum traxerint, in collo, in gutture tam mirabiliter puniuit, puto quia has blasphemias minimè dissimulabit. Albienses, antequam veniret contra eos exercitus Domini, vt supra dictum est, Miralimomelinum regem de Marroch in auxilium sibi inuitauerant, qui de Africa in Hispanias cum tam incredibile multitudinem venit, vt totam Europam se obtinere posse speraret. Mandauit etiam Innocentio Papæ, quia equos suos in porticu ecclesiæ beati Petri

vellent

*Ecce hic
Calumi-
starū &
aliorum
nostri tē-
poris hæ-
reticorū
Antesi-
gnanus.*

Eccli. 5.

vellet stabulare, & super illam vexillum suum figere: quod ex parte impletum est, etsi secus quam ipse cogitasset. Et quia Deus frangit omne superbum, eodem tempore, scilicet anno gratiæ millesimo ducentesimo duodecimo, decimoseptimo kal. Augusti, de exercitu eius sexaginta milia pugnatorum ceciderunt, ipse vero se in Siciliam transferens, ex dolore mortuus est. Cuius vexillum principale in bello captum, Innocentio est transmissum, & in ecclesia prædicta ad Christi gloriam erectum. Hæc de Albiensibus dicta sint. **A POL-LONIVS**: Si fuissent inter homines istos viri literati, fortè non tantum errassent. **CÆSARIVS**: Literati cum errare incipiunt, etiam illiteratis, instinctu diabolico, plus & grauius desipiunt.

CAPVT XXII.

Eodem tempore, quo manifestatae sunt hæreses Albiensium in Parisiensi ciuitate, in qua fons est totius scientiæ, & puteus diuinarum scripturarum, quibusdã viris literatis persuasio diabolica peruersum instillauit intellectum, quorum nomina sunt hæc, magister Wilhelmus Pictauiensis Subdiaconus, qui legerat Parisijs de artibus, & tribus annis studuerat in Theologia; Bernardus Subdiaconus, Wilhelmus Aurifex propheta eorum, Stephanus Sacerdos de veteri Curbuelo, Stephanus de Cella, Ioannes sacerdos de Vncinis; isti omnes in Theologia studuerat, excepto Bernardo; Dudo specialis clericus magistri Emelrici sacerdotis, qui ferè decem annis in Theologia studuerat; Elmangus acolytus, & Odo Diaconus, magister Garinus qui conuentauerat Parisijs de artibus, & hic sacerdos audierat Theologiam à magistro Stephano Archiepiscopo Cantuariensi; Vlricus sacerdos de * Lucri, qui sexagenarius studuerat in Theologia tempore multo; Petrus de sancto Clodoualdo sacerdos & sexagenarius, qui etiam audierat Theologiam; Stephanus Diaconus de veteri Curbuelo. Isti instinctu diaboli hæreses multas & maximas excogitauerat, & iã in plurimis locis disseminauerat. **A POL.** Quæ fuerunt capitula, in quibus viri scientia, & tam
 T 2 magni,

* al. Lucri
 ers.

Vide le- magni, errare potuerunt? CAESARIUS: Dicebant non
Et or lacu aliter esse corpus Christi in pane altaris, quam in alio
nas, ex pane, & in qualibet re; sicque Deum locutum fuisse in
quibus Ouidio, sicut in Augustino: negabant resurrectionem
nostri tē- corporum, dicētes nihil esse paradisum, neque infer-
poris ha- num, sed qui haberet cognitionem Dei in se, quā ipsi
retici habebant, haberet in se paradisum: qui verò mortale
suauitau- peccatum, haberet infernum in se sicut dentem putri-
serūt ha- dum in ore. Altaria Sanctis statui, & sacras imagines
refes. thūrificari, idolatriam esse dicebant; eos qui ossa
 martyrum deosculabantur subsannabant. Maxi-
 mam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiri-
 tum sanctum, à quo omnis munditia est & sanctitas:
 Si aliquis est in Spiritu sancto, aiebant, & faciat for-
 nicationem, aut aliqua alia pollutione polluat, nō
 est ei peccatū, quia ille Spiritus, qui est Deus, omnino
 separatus à carne, non potest peccare, & homo qui ni-
 hil est, non potest peccare, quā diu ille Spiritus, qui est
 Deus, est in eo. Ille operatur omnia in omnibus. Vnde
 concedebant, q̄ vnusquisque eorum esset Christus &
 Spiritus sanctus. Impletūq; est in eis q̄ dicitur in Euā-
 gelio: Surgēt pseudochristi & pseudoprophetae, & cæ-
 tera. Habebant etiā miserrimi illi argumenta sua nul-
 lius profus valoris, quibus suos errores confirmare
 nitebantur. Quorum perfidia hoc ordine detecta est.
 Prædictus Wilhelmus Aurifaber venit ad magistrum
 Rodulphum de Namuntico, dicens se esse missum à
 Domino, & hos infidelitatis articulos ei proposuit:
 Pater sub quibusdam formis operatus est in veteri te-
 stamento, scilicet legalibus; & Filius similiter sub
 quibusdam formis, vt in sacramento altaris, & ba-
 ptismi, & alijs. Sicut ceciderunt formæ legales in
 primo Christi aduentu, ita nunc cadent omnes for-
 mæ, quibus Filius operatus est, & cessabunt sacramē-
 ta, quia persona Spiritus sancti clarè manifestabit se
 in quibus incarnabitur, & principaliter per septem vi-
 ros loquetur, quorum vnus ipse Wilhelmus erat. Ipse
 prophetauit, quòd infra quinque annos ista qua-
 tuor plagæ euenire deberent: prima super populum,
 qui

qui fame consumeretur; secunda erit gladius, quo se
principes interficient; tertia in qua terra aperietur, &
degluriet Burgenſes; in quarta deſcendet ignis ſuper
prælatos Eccleſiæ, qui ſunt membra Antichriſti. Dice-
bat enim quia Papa eſſet Antichriſtus, & Roma Ba-
bylon. Et ipſe ſedet in monte Oliueti, id eſt, in pingue-
dine poteſtatis. Iam tredecim elapſi ſunt anni, & nihil
horum contigit, quæ pseudo ille propheta futura in-
fra quinquennium prædixerat. Et vt fauorem ſibi ca-
ptaret Philippi Regis Fræciæ, etiam hoc adiecit; Regi
Francorū ſubjicerentur omnia regna, & filio eius, qui
erit in tēpore Spiritus ſancti, & non morietur, & da-
buntur duodecim panes regi Fræcorum, id eſt, ſciētia
ſcripturarū & poteſtas. His auditis, magiſter Rudol-
phus interrogauit, ſi aliquos haberet ſocios, quibus
iſta fuiſſent reuelata, qui cū reſpondiſſet: Habeo mul-
tos, ſupradictos viros nominans, perpēdēs vir prudens
imminens periculū eccleſiæ ſe ſolum ad inueſtigandū
eorū nequitia, eoſq; conuincendos nō poſſe ſufficere,
ex quadam ſimulatione dicebat ſibi eſſe reuelatum a
Spiritu ſancto de quodā ſacerdote, qui cū eo prædica-
re deberet ſectam eorum. Et vt famam ſuam ſeruaret
illam, nunciauit hæc omnia Abbati ſancti Victoris
& magiſtro Ruperto, & fratri Thomæ, cum quibus
adiit Episcopum Pariſienſem, & tres magiſtros legen-
tes de Theologia; videlicet Decanum Saleburgien-
ſem, & magiſtrum Rupertum de Koren, & magiſtrum
Stephanum, omnia hæc eis inſinuantes. Qui terri-
valde, iniunxerunt prædicto Rudolpho in remiſſionē
peccatorum ſuorum, & alteri ſacerdoti, vt ſe fingerēt
eſſe de illorum confortio, donec ſcientias omnium
audiuiſſent, & pleniū omnes articulos incredulitatis
eorum exploraiſſent. Magiſter verò Rudolphus & ſa-
cerdos ſocius eius, in executione huius laboris cum
ipſis hæreticis circuiuerunt Episcopatum Pariſienſem,
Lingonenſem, Trecenſem, & Archiepiscopatum Se-
nonenſem in tribus menſibus, & quam plurimos de
eorum ſecta inuenerunt. Vt itaque ipſi hæretici ple-
nè de ipſo magiſtro Rudolpho confiderēt, quādoque

vultu eleuato se spiritu in cœlum raptum simula-
 bat, & postea aliqua se vidiſſe dicebat, quę in conuen-
 ticulis eorum narrabat, & publicè eodem ſidem de
 die in diem ſe prædicaturum ſpouondit. Tandem re-
 uerſi ad Episcopum, viſa & audita enarrauerunt, quo
 audito, Episcopus prædictus per prouinciam pro eis
 miſit, eo quod non eſſent in ciuitate, excepto vno Berpar-
 do. Qui cum eſſent in custodia Episcopi, cõgregati ſunt
 ad eorum examinationem vicini, Episcopi & magi-
 ſtri Theologi, propoſita ſunt eis ſupràdicta capitula,
 qua quidã ex eis in præſentia omnium atteſtabantur,
 quidam verò, cum reſilire vellent, & ſe conuinci viderent,
 cum cæteris ſtabant in eadem pertinacia, nec
 negabant. Tanta audita peruerſitate, conſilio Episco-
 porum & Theologorum ducti ſunt in campum, & corã
 vniuerſo clero & populo degradati, & in aduentu re-
 gis, qui tunc præſens non erat, exuſti. Qui mète obſti-
 nata, nullum ad interrogata dabant reſponſum, in
 quibus in ipſo mortis articulo nullum perpendi pote-
 rat pœnitentię indicium. Cum ducerentur ad tormẽ-
 ta, tanta exorta eſt aëris inclementia, vt nemo dubi-
 taret, quin ab eis aër fuiſſet concitatus, à quibus tãtus
 error morientibus fuerat perſuaſus. In ipſa nocte is,
 qui inter eos potior habebatur, ad oſtium cuiuſdam
 incluſa pulſans, ſerò ſuum errorem conſeſſus eſt, aſſe-
 rens ſe magnum hoſpitem eſſe in inferno, & æternis
 incendijs deputatum. Quatuor ex eis fuerant exami-
 nati, ſed non ſunt cõbuſti, videlicet magiſter Garinus,
 Vtricus ſacerdos, Stephanus diaconus, qui perpetuò
 recluſi ſunt carcere. Petrus verò antequã caperetur,
 præ timore monachus effectus eſt; magiſter Almenic-
 us, qui prædicta prauitatis magiſter erat, eiectus eſt
 de cœmiterio, & in campo ſepultus. Eodem tempore
 præceptum eſt Pariſijs, ne quis infra triennium lege-
 ret libros naturales. Libri magiſtri David, & libri Gal-
 lici de Theologia, perpetuò dãnati ſunt & exuſti. Sic-
 que per Dei gratiam hæreſis exorta exciſa eſt.

Vix sunt duo anni elapsi, quòd quidam diabolo plenus apud Precas se esse Spiritum sanctum publicè prædicabat, cuius insaniam populi nõ sufferentes, in crate posuerunt, & copioso igne circumposito, in carbonem redegerunt. APOLLONIVS: Puto vitam illorum multum execrabile esse, quorum tam foeda est doctrina. CÆSARIVS: Vt amplius detesteris hæreticorum sectas, vnum tibi de illorum vita subjungam exemplum.

Tempore Frederici Imperatoris, cù Lucius Papa fecisset Veronæ ciuitate Lombardiæ moram, multis tam ecclesiarum prælatis, quàm regni principibus ibidem congregatis, & esset ibi Godescalcus monachus noster tunc maioris ecclesiæ in Colonia canonicus, cum fratre suo Euerhardo canonico Sancti Gereonis, hospes illorum, penè singulis noctibus cum vxore & filia de domo propria egressus est. Quod cùm considerasset Euerhardus, interrogauit nescio quem illorum, quòd irent, vel quid agerent? Cui cùm responsum esset, veni & vide, secutus est illos in domum quandam subterraneam, amplam satis, in quâ multis ex vtroque sexu congregatis, quidam hæresiarcha sermonem blasphemijs plenum cunctis tacentibus fecit, per quem vitam & mores illorum instituit. Deinde extincta candela, vnusquisque sibi proximam inuasit, nullam habentes differentiam inter legitimam & solutam, inter viduam & virginem, inter dominam & ancillam, & quod horribilius est, inter sororem & filiam. Euerhardus verò hæc videns, utpote iuuenis luxuriosus atque vanus, simulans se discipulum, hospitis sui filiæ, vel alteri cuiuslibet puellæ in sermone se coniunxit, cum qua extincta candela peccauit. Cumque hæc actitasset penè annum dimidium, magister cunctis audientibus ait: Iuuenis iste tã studiosè frequentat auditorium nostrum, citò habilis erit ad docendum alios. Hoc verbo audito non amplius intravit, & sicut mihi prædictus Godescalcus, cù illum

*Hæretico
rũ vita
foeda est.*

de hoc argueret, respondit: Sciatis frater me non frequentare conuenticula hæreticorum propter hæreses, sed propter puellas. Ecce talis est vita & lex hæreticorum. Nec mirum, quia non credunt resurrectionem, vel gehënam, siue pœnam malorum: impunè enim transire putant, quæcunque agunt. APOLLONIVS: Audiui quòd multi hæretici sint in Longobardia. CÆSARIVS: Hoc mirum non est, habet enim suos magistros in diuersis ciuitatibus apertè legentes, & sacram paginam peruersè exponentes.

CAPVT XXV.

EO tempore quo Otto rex profectus est Romanam coronari in Imperatorem, & issent cum eo Ioannes Episcopus Cameracensis, Henricus Scholasticus sancti Gereonis, magister Hermannus canonicus Bonnensis, simul ingressi sunt cuiusdam heresitichæ scholas. Locum quem tunc legebat is erat; iam iudicium mundi venit: iam princeps mundi huius eicitur foras. Quem locum ita glossauit: Ecce Christus diabolum principem huius mundi vocauit, quia hunc mundum creauit. Cum quo prædictus Hermannus satis durè disputauit, & sicut mihi retulit, quòd Deus creasset omnia visibilia & inuisibilia, corporalia & spiritualia, non solū ex scripturis, sed ex oratione monstrauit. Hæc dicta sint de hæreticis, qui membra sunt diaboli; hoc enim noueris, quòd multo intentius sua diabolus malitiam exerceat in hæreticis, quàm in energumenis. APOLLONIVS: Possunt energumeni, id est obsessi a diabolo, habere charitatem? CÆSARIVS: Etiam, sicut superius dictum est, non in animabus, sed in corporibus est.

CAPVT XXVI.

*Per im-
precatio-
nē irati
parentis,
filia obsi-
detur à
diabolo.* **M**VLIER quædam in Briseke satis crudeliter hoc anno vexabatur. Hanc diabolus cum esset quinquennis hoc ordine intrauit. Die quadam cum lac manducaret, pater eius iratus dixit: Diabolum comedas in ventrem tuum. Mox puellula sensit eius ingressum, & vsque ad maturam ætatem ab illo vexata est. Hoc anno primū meritis Apostolorum Petri

Petri & Pauli, quorum limina visitauit, liberata est; quis dicere audeat, quinque annorum infantulā baptizatam non habere charitatem? De qua idem demō dicebat: Me egresso nunquam aliud post hanc vitam sentiet purgatorium. Obsessi peccata sua cōfitentur, orant, & comunicāt. Quod diabolus quosdam Dei permissione in corporibus suis lædat, quibusdam tibi ostendam exemplis.

CAPVT XXVII.

Theodoricus Susatiensis Conuersus noster, sicut ab eius ore audiui, cū esset iuuenis, puellam quandam in ciuitate Lubec alter quidam iuuenis ei procabatur, secundū quod illi promiserat, femina consentiente, cū Theodoricus se eius concubitu vti sperasset, socius ei illudens, accessit illā. Quo cognito, iratus dixit: Diabolus qui me huc adduxit, poterit me etiam hinc reducere. Mox inuitatus affuit, hominē rapuit, & in aëra leuauit, & vltra ciuitatem trāsferens, iuxta ripam cuiusdam lacus incōmodè satis deposuit. Ad quē sic ait: Si nō quocunq; modo te signasses, modò occidissem te: tenuiter enim & imperfectè in ipso raptu signum sibi crucis impresserat. Dimissus à dæmone, tam grauitè cecidit, vt in terra sine sensu iacens sanguinem vomeret. Tandē aliquātulum virium resumens, manibus pedibusq; reptādo, ad aquam venit, faciem lauit, atque ex ea bibens, cum multo labore ad hospitium suum peruenit. Ingressus domum, mox vt lumen aspexit, secundo in terrā ruit, vocatus est sacerdos, qui initiū Euangelij sancti Ioannis super eum legit, alijsque orationibus contra impetus diaboli illum muniuit. Postea per annum integrū ita corpus eius totū erat tremulum, vt scyphum manu tenere non posset ad bibendū. Ecclesiam sancti Nicolai, omniaq; ciuitatis ædificia, luna splēdente, cū à diabolo portaretur, & portando comprimeretur, se vidisse testatur. Simile penè habes supra distinct. iij. cap. xj. de Henrico ciue Susatiense, quem diabolus noctu in foro rapuit, & vltra monasteriū sancti Patrocli translatum in pasculo deposuit. Tam mala & tam

*Diabolū
inuocans
ab eo dero
rapitur.*

T s

vene-

venenata est dæmonum natura, vt solo illorum intuitu sæpe homines corrumpantur.

CAPVT XXVIII.

*Dæmonis
solo aspectu lædi
homines.*

Albero Conuersus noster cum nouitius esset, & nocte quadam cum alio Conuerso propter timores nocturnos in curia vigilaret, ante signa matutinalia ambitum claustrum circumiens, quasi vmbra humanam eminens iuxta lauatorium conspexit æstimans quia frater Fredericus esset monachus noster, accessit propius, volens ei innuere, vt iret dormitum, & quia nouerat eum non esse sanæ mentis, pedem retraxit, ab illo lædi timens. Dum sic staret, vmbra in oculos eius vsque ad tabulatum domus creuit. Mox signis sonantibus in dormitorio, pistrinum intrauit, & quia clibanus coquendis panibus præparatus erat, mox vt ignem, quem quasi per parietem vitreum intrueri visus est, aspexit, infirmari cœpit. Statim exiens, & sub arbore se reclinans, penè octo diebus ab illa hora in tanta defectioe fuit cordis & corporis, vt non posset manducare, neque bibere, neque dormire. **APOLLONIVS**: Vellem ratione scire, quare hominibus a dæmone, mox igne conspecto extasim incurrat. **CÆSARIVS**: Ignis, lucis minister est, diabolus vero princeps & auctor tenebrarum: Lux & tenebræ sibi inuicem contraria sunt, sicut frigus & calor. Si egressus fueris de tenebris in radium solis, vel econuerso, ex repentina mutatione visus tuus turbatur & deficit. Item, si manum nimis frigidam igni adhibueris, siue de igne extractam aquæ gelidæ immerferis, contrarium elementum amplius te cruciabit. Quid ergo mirum, si ex visione diaboli, qui, vt dixi, auctor est tenebrarum & ignis æterni, hominis natura turbatur & terretur, contrahitur & deficit, cum ignem huius mundi viderit, qui omnino contrarius est igni gehennæ? Ille tenebrosus, iste luminosus, multum ab eo discordat, tam in sensu, quam in effectu. Viri tamē perfecti, vt supra dictum est, sæpe dæmones sine terrore & sine sensus defectioe vident. **APOLLONIVS**: Si visio diaboli tam periculosa & tam nociua est in forma subiecta, quis

quis illum videre posset in sua natura? CÆSARIVS: Oculus corporalis diabolum, vt est, videre non potest. APOLLONIVS: Quare? CÆSARIVS: Quia diabolus spiritus est, & spiritum, vt est opinio penè omnium magistrorum, non nisi spiritus videre valet. Vident eū animæ reprobatorum in inferno, & sicut summa beatitudo electorum est videre Deum, ita maxima dicitur esse pœna malis cernere diabolum. Vis audire quorundam periculum, illum in sua substantia videre volentium? APOLLONIVS: Volo & desidero, quia quanto plus horroris & malitiæ de illo audiero, tanto amplius peccare pertimesco. CÆSARIVS: Audi ergo.

CAPVT XXIX.

ANte hos annos duodecim, Wilhelmus Abbas de sancta Agata, diœcesis Leodiensis, quæ est domus ordinis Cisterciensis, dum tēpore quodam iturus esset Eberbachum, ad quam pertinet domus illa, venissetque Coloniam, dixit monacho suo atque Conuerso, Adolpho nomine: Opus est misericordiam, vt videam obsessam illam, germanam scilicet talis Conuersi nostri de Eberbacho, vt per nos eius ille statum cognoscat. Quod cum illis placuisset, & domum, in qua illa cum multis, & inter multos sedens, erat, intrassent, cum Abbas nescio vnde eam interrogaret, & illa nihil omnino responderet, subjunxit: Vis aliquid mandare fratri tuo? Illa obmutescente, adiecit Abbas: Adjuro te per eum quem hodie in Missa tractavi, vt respondeas mihi. Mox diabolo obediente, & per os feminæ ad interrogata respondente, rogatus est Abbas, tam a Conuerso quam a monacho, vt illam super solarium duceret, quatenus priuato eius vti possent colloquio. Quod cum factum esset, & de diuersis ab Abbate diabolus interrogaretur, & respondendo nimis mentiretur, ait; Adjuro te per altissimū, vt non nisi vera mihi respōdeas. Quod cum promississet, iussit monachum atque Conuersum paululum secedere. Quem cum interrogasset de statu quarundā animarum, fratrum videlicet, tam apud Eberbachum, quam

*Periculū
illorum,
qui desi-
derāt di-
bolum
videre.*

quàm apud sanctam Agatam nuper defunctorum, ita probabiliter de singulis, quas tamen femina nūquam viderat, differuit, vt Abbas de veritate nihil ambigeret. Dicebat tales & tales esse in gloria, alios adhuc in pœnis retineri, pro quibus Abbas orationes instruit speciales. Instruxit eum & de alijs multis, ita vt vehementer miraretur. Postea rogatus à Conuerso, vt sibi soli cum solo loqui liceret, in hoc Abbate annūte, & cum monacho paululum secedente, ait Conuersus: Sicut præcepit tibi Abbas meus, videlicet vt ei nō nisi vera ad interrogata responderes, ita te moneo, vt si aliquid nosti de me, vel in me, quod nociuū sit animæ meæ, dicas mihi in instanti hora. Respondit diabolus: Noui; Heri Abbate tuo ignorante, duodecim denarios apud Traiectum accommodasti à tali femina, & in tali loco, misisti que illos panniculo inligatos in sinum tuum satis profundè. Quod quidem verum fuerat. Nam idem Conuersus, sicut retulit, ista cogitauit: Si Abbas tuus aliquò te fortè miserit, solidum istum ad expensas habebis. Qui ait: Nosti aliquid amplius? Dicente diabolo: Noui te furem esse. Conuersus respondit: Ex quo ad ordinem veni, nullius mihi furti conscius sum. Tunc ille: Ego tibi furtum tuum ostendam. Quando cara illa fuerunt tempora, annonam, & quædam alia, quæ monasterij sui fuerunt, & non tua, pauperibus erogabas. Respondente Conuerso, non putauit huiusmodi misericordie opera peccatum esse. Ait demon: Sunt per meam veritatem, quia sine licentia facta, nec aliquando inde susurrasti, susurrium confessionem appellans. Mox Conuersus ad Abbatem descendit, in locum secretum illū traxit, & quæ sibi fuerant à diabolo obiecta, per humilem confessionem aperiens, condignam pœnitentiam suscepit. Tunc ad obsessam rediens, & si adhuc aliquod in se sciret peccatum obsidentem interrogans, audire meruit; Per iudicium meum nihil modò de te noui, quia mox vt genua tua ad susurrium inclinasti, omnia mihi prius scita subtraxisti. APOLLONIVS: In hoc facto satis ostensa sunt, tam præsentia dæmonis,

*Pro m-
suo acce-
pisti.*

ais, quam virtus confessionis. CAESARIUS: Satis de talibus in distinctione confessionis dictum est. Post hæc dæmon adiuratus ab Abbate vt exiret, respōdit: Quò ibo? Dicente Abbate: Ecce os meum aperio, si potes, ingredi. Ait: Non possum intrare, quia altissimus hodie intrauit. Tunc Abbas: Ascende super hos duos digitos, pollicem & indicem ei offerens: Non valeo, inquit, quia altissimum hodie tractasti. Dixerat enim Abbas Missam de manè. Insistente eo vt exiret; Respōdit: Nondum vult altissimus; adhuc duobus annis ero in ea, & post hoc in via illius Iacobi liberabitur, quòd ita factum est. Deinde rogatus est Abbas tam a monacho, quam a Conuerso, vt diabolo præciperet, quatenus se eis in sua forma naturali ostēderet. Respōdēte Abbate, non hoc mihi bonū videtur, sufficiat vobis quod hucusque ei præcepimus. Illis obstinatiùs vt fieret insistētib; tandem victus ait: Præcipio tibi in virtute Christi, vt in tua naturali specie nobis appareas. Respondente illo: Non vultis carere nisi me videatis; & Abbate dicente: Non, cœpit mulier in oculis eorum turgescere, & ad instar turris ascendere, ita vt oculi eius scintillarent, atque ad similitudinem fornacis fumigarent. Quibus visis, territus ruit in extasim monachus, factus est extra sensum Conuersus, & nisi Abbas qui eis constantior erat, diabolo vt pristinam formam resumeret, ocyùs præcepisset, similem mentis defectum incurrisset. Si his verbis meis minus credis, interroga illos, adhuc, vt opinor, viuūt, viri religiosi sunt, non tibi dicent nisi meram veritatem. Diabolus verò præcipienti obediens, & ad priorem speciem vultum feminae reducens, ait Abbati: Nunquam tam stultum præceptum iussisti, pro certo scias, quia si hodie diuinis non communicasses mysterijs, nullus vestrū vlli hominum quæ hodie vobiscum gessissem, diceret. Putas quòd possit me homo videre & viuere? Nequaquam. Homines qui erant inferiùs expectantes, strepitum superiùs audientes, ascenderunt, & Conuersum cum monacho semimortuos reperientes, aqua refocillauerunt, &
inter

inter manus illos deportauerunt. Tunc diabolus dixit Abbati: Quid iturus es modò? Respondente Abbate, Eberbachum. Subiunxit ille: Ego etiam in Sueuerbacho fui, & satis ibi trufauī, ironice nomen alludens. Erat enim post illa tempora, quo Conuersi se ordini opposuerant. Tam horrendus & tam venenatus est dæmonum aspectus, vt non solum sanos infirmet, sed nonnunquā etiā interficiat.

CAPVT XXX.

*Diabolū
interdū
etiā in-
terficere
homines.*

DVo iuuenes seculares nondum milites, ex quibus vnus erat dapifer Abbatis Prumiæ, qui mihi hæc, quæ dicturus sum, retulit: in quadam vigilia sancti Ioannis Baptistæ, post solis occasum circa riuulum, qui monasterium præterfluit, in dextrarijs suis spatiabantur. Vidētes ex altera parte riuuli quasi speciem mulieris in veste linea, putantes quia maleficia exerceret, vt quibusdam mos est in nocte illa, vt caperent eam, aquam transierunt. Quæ cum veste leuata fugere videretur, illi in equis velocissimis insequentes, cum fugientem, quam quasi vmbra ante se videbant, comprehendere non valerent, deficientibus equis vnus dixit: Quid agimus? Diabolus est enim, & signantes se, monstrum vltra non videbatur. Ab illa hora tã homines quàm iumenta multo tempore languerunt, vix mortem euadens. APOLLONIVS: Non ista miror pe diabolò, cum legam basiliscū solo visu homines & aues & iumenta interficere. **Psal. 90.** CÆSARIUS: Hoc ipsum agit diabolus in Psal. per basiliscū designatus, sicut tibi subiectis ostendā exēplis.

CAPVT XXXI.

IN Kunineskirchin, sicut sacerdos eiusdē villæ retulit Lamberto monacho nostro, matrona quædā honesta, dum nocte quadam cum alia quadam femina, nescio vnde veniens, per villam eandem transiret, diabolus cuiusdam serui admodū iocosi formam assumens, manum eius tenuit, & modicum strinxit. Cui cum diceret, dimitte me, mox illum non vidit: quæ statim malè habere cœpit, femina sequenti die dicens; Seruus ille compressit me, & ecce ex hoc defectio

fectio cordis inuasit me. Dicente illa; Nequaquã hic fuit. Respondit matrona; Imò certissimè, satis enim proteruè respexit me, vadensque in domum suam lecto decubuit, & post paucos dies defuncta est.

CAPVT XXXII.

MVlieri quidam, iuxta castrum Are commanenti, hoc anno simile contigit. Hæc cum maritum haberet ebriosum, nulla præsumebat nocte ire dormitum, donec ille a taberna rediret. Quæ dum vna noctium, pasta ad coquendos panes præparata, ante fores domus suæ sederet, viri præstolans aduentum, duos in albis vestibus ad se venire vidit. In cuius amplexus, dū vnus illorū rueret, eamque brachijs stringeret, illa clamante, ambo disparuerunt, quæ in domum fugiens, mox vt lumen vidit, amens facta ruit, filiamque propriam in clamorē conuertit. Post paucos dies defuncta est. Ecce, quo Dei iudicio talia fiant profus ignoro. **A P O L L O N I V S:** Horrenda sunt hæc. **C Æ S A R I V S:** Audi aliud, quod satis terrere nos poterit, qui dicimur viri religio si.

CAPVT XXXIII.

TEmpore quodam æstiuo, Conuersis ordinis nostri in dormitorio suo meridie quiescētibus, diabolus in specie monialis nigri ordinis singulorum lectos circuiuit, ante quosdam stetit, ante quosdam eum festinatione præteriuuit. Veniens ad quendam Conuersum, ante illum se inclinauit, & brachijs collum eius stringens, tactuque meretricio demulcens, oscula in eius ora defixit. Quod cum quidam frater religiosus vidisset, & illa disparuisset, satis tam de persona, quam opere, & in tali loco suspens surrexit, & Conuersi lectum adiit; quem quidem dormientem, sed incompositè & impudicè nudatumque iacentem inuenit. Cæteris ad signum nonæ surgentibus, ille grauem se sentiens, surgere non potuit, & ad vesperam in infirmitorio ductus, infra triduum vitam finiuit. Hæc apud nos eiusdem, vt puto, loci gratiarius recitauit, asserens sibi dictum ab eodem Conuerso, qui vidit visionem, sub typo confessionis.

A P O L

APOLLONIVS: Cùm Deus summè sit misericors, & dormiens modicum differat à mortuo, quid est quòd idem Conuersus pro tantillo punitus est? CÆSARIVS: Fortè nimis erat negligens circa vsus verecundia, Verecundia siue pudicitia, quæ omnium ornamentum est virtutum, nō solùm esse debet in habitu, sed etiam in actu. Frequenter contingit, vt sicut homo interior libenter ea, quæ de die cogitat, nocte per imaginationem retractat; ita exterior illa, quæ vigilans factitat, dormiens frequenter representat. APOLLONIVS: In hoc consentio, quia noui quosdam raptos, qui sæpe noctibus dormiendo surgunt, arma induunt, exerunt gladios; feriunt parietes, & postquam lassati fuerint, singula in loca sua reponunt, sicque cubitum redeunt, nec aliquid horum recordantur. CÆSARIVS: Fortè idem Conuersus nimis indulserat vino: inebriationem libenter sequitur denudatio. Si Noë non fuisset inebriatus, nec fuisset denudatus; & quia denudatus, idcirco à filio subsannatus. Non solùm angeli sancti, sed & mali noctibus nos lustrant, & si per negligentiam siue dissolutionem contigerit nos in lectis nostris iacere irreuerenter, bonos à nobis fugamus, & malos ad nostram irrisionem inuitamus. Quanta gratia sic dormientes quandoque se priuēt, audies in dist. 7. cap. 13. & cap. 14. in quibus beata Dei genitrix per se dormientes visitauit. APOLLONIVS: Habuitne Conuersus prædictus charitatem? CÆSARIVS: Non mihi hoc constat, sicut & de prædictis feminis, quas diabolicus extinxit aspectus. Quid verò diabolus quosdam peccatores in peccatis interficiat, subsequētia declarabunt exempla.

CAPVT XXXIII.

*Ludo tessera-
rum
deditus
punitur.*

IN Susatia, quæ ciuitas est diœcesis Colonienſis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tesserarum, vt non die, non nocte quiesceret, semper sacculum cū nummis secum portabat, vt secum ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus & fortunat⁹ erat, vt vix aliquis ab illo sine damno recederet. Vt autem posteris ostēderetur; quantum

quantum Deo tales ludi, in quibus ira, inuidia, rixæ, & damna suscitantur, peccatique verba rotantur, contrarij forent, permittum est diabolo, vt cum eo iu-
 ret, qui multis inluserat atque cuiſcerauerat, qui mul-
 torum marſupia euacuarat. Nocte quadam domum e-
 ius in ſpecie cuiuſdam ludere volentis intrans, ſacce-
 lumque nummis reſertum ſub aſcella portans, ad ta-
 bulam ſedit, denarios liberaliter appoluit, teſſeras ta-
 ſtauit, & multa acquiſiuit. Cui cum proſpere ſuccede-
 ret, & militiam pecunia quam apponeret deſuſſet,
 iratus ait: Nunquid non diabolus es tu? Et ille: Nunc
 ſatis eſt, appropinquat enim tempus matutinale, o-
 portet nos ire. To lensque illum, per tectum traxit,
 cuius viſcera tegulis retrahentibus miſerabiliter ex-
 cuſſit, & quid de eius corpore factum ſit, vel in quem
 locum illud projecerit, vſque hodie tam a filio eius,
 quam a cæteris, qui illum nouerant, ignoratur. Manè
 verò viſcerum eius reliquæ tegulis in hærentes reper-
 tæ ſunt, & in camiterio ſepultæ. Bene diabolus ſuos
 miniſtros in hoc mundo ſinit proſperari, quos ſemper
 in fine decipit.

CAPVT XXXV.

IN eandem ciuitatem, ſicut mihi retulit magiſter
 Gozmarus, vir religioſus & ſancti Patrocli canoni-
 cus, homo quidam ignotus venit, dicens ſe velle
 ſaltare de turri ſancti Iuliani, quæ multu eſt ſublimis,
 ſi tamen aliquid ex hoc con equi poſſet honoris. Re-
 ſpondentibus ciuibus, ſicut viſis prudentibus: Nihil
 tibi propter hoc dabimus, vt te ipſum interficias: ait,
 Propter honorem ciuitatis ſaltabo. Congregata mul-
 ti tudine populi circa forum, cui turris eadem conti-
 gua erat, & de fenestris domorum aliis pro pe-
 danti-
 bus, turrim aſcendit. Quem alius quidam a tergo cla-
 mans, ait: Dic mihi o homo, cum quo damone agis
 talia? Cui cum ille neſcio quem dæmonem nominaf-
 ſet, reſpondit: Scias pro certo, quia decipiet te, nequã
 eſt enim: ſi fidei Oliueri te committeres, non te deci-
 peret, quia curialis eſt & fidus: Reſpondit ille: Nequa-
 quam me decipiet, quia in multis ſum eius fidem ex-
 per-

pertus. Puto hunc Oliuerum fuisse eundem, de quo supra dictum est cap. iv. Quid plura? Ascendit turrim, & saltauit, sed post saltum surgere non valuit. Mirantibus turbis, quare non surgeret, & ignorantibus causam mortis eius, propter amplam quam induerat cap-pam ad capiendum ventum, propius accedentes, hominemque de terra leuantes, inuenerunt omnia viscera eius effusa. Ecce sic diabolus ministros suos remunerat, corpora quidem occidendo, & animas in penas æternas detrudendo. De quarum cruciatibus in dist. xij. audies sufficienter. APOLLONIVS: Quantum considero ex iam dicto Oliuero, non omnes dæmones æqualiter sunt mali. CÆSARIVS: In quibus in celo amplius extensa fuerat contra creatorem superbia atque inuidia, in his vsque hodie magis viget ad nocendum malitia. Quidam, vt dicitur, aliis cum Lucifero contra Deum se extollentibus, simpliciter consenserunt, & hi quidē cum cæteris ruerunt, sed cæteris minus mali sunt, hominēsque minus lædunt, sicut exempla subiecta explanabunt.

CAPVT XXXVI.

Non omnes dæmones æqualiter malos esse, neque aliquē hominibus nocere.

Dæmon quidam Adolescentis venusti speciem induens, ad quendam militē venit, obsequiū suum illi offerens: cui cū multum placeret, tā in decore quā in sermone, gratāter ab eo susceptus est. Qui mox militi seruire cœpit tā diligēter, & tā timidē, tam fideliter, & tam iocundē, vt satis ille miraretur. Nunquā equum suum ascēdit, nunquā descendit, quin ille præparatus esset, & genu flexo strepā teneret; discretum, prouidum, & hilarē semper se exhibuit. Die quadā, dū simul equitarēt, & venisēt ad fluuiū quendā magnum, miles respiciēs, & plures ex inimicis suis mortalibus post eos venire considerans, ait seruo: Mortui sumus, ecce inimici mei post me festinant, fluuius ex opposito est, nullus superest locus refugij, aut occidēt me, aut capiēt. Tunc ille: Ne timeas domine, vadum fluminis huius bene noui, sequere tantum me, bene euademus. Respondente milite: Nunquam homo fluuium istum in hoc loco transuadavit, (pc

spe tamen euasione, seruum ducem secutus, sine periculo venit ad littus. Et ecce eis transpositis, hostes ex opposito littore cōsistentes mirati sunt, dicētes: Quis vnquam audiuit vadum in flumine isto? Non alius nisi diabolus istum transuexit, timētēque reuersi sunt. Prōcessu verò temporis accidit, vt militis vxor infirmaretur vsque ad mortem, in qua dum omnes medicorum artes defecissent, ait iterum dæmon domino suo: Si domina mea inungeretur lacte leonino, statim sanaretur. Dicēte milite: Vnde haberetur lac tale? Respondit ille: Ego afferam. Qui vadens, & post spatiū vnus horæ rediēs, vas plenum secum attulit, quo cū fuisset peruncta, mox meliorata, pristinū recuperauit vigore. Cui cū diceret miles, vnde habuisti tā citò lac istud? Respondit: De montibus attuli Arabiæ, recedens a te in Arabiā iui, leonæ speluncā intraui, catulos abegi, & ipsam mulsi, sicq; reuersus sum ad te. Stupente milite ad verba ista, & dicēte: Quis ergo es tu? Respondit ille: Non solliciteris de hoc, seruus enim tuus sum ego. Instante milite, tandem confessus est, dicens: Dæmō ego sum, vnus ex illis qui cū Lucifero ceciderunt. Tunc magis milite stupente, subjunxit: Si natura diabolus es, quid est quòd tā fideliter seruis homini? Respondit dæmō: Magna est mihi consolatio, esse cum filiis hominum. Dicente milite: Non audeo de cætero vt seruitio tuo. Iterum ille respondit: Hoc pro certo scias, quia si me tenueris, nunquam a me velt propter me aliquid mali tibi eueniet. Non audeo, inquit, sed quicquid pro mercede tua postulaueris, licet dimidium bonorum meorum, libens tradā tibi. Nunquam homō homini seruiuit tam fideliter & tam vtiliter: per tuam prouidentiam iuxta fluuium mortem euasi, per te vxor mea recepit sanitatem. Tunc dæmon: Ex quo tecum esse non potero, nil pro seruitio meo, nisi quinque solidos requiro. Quos cū recepisset, militi illos reddidit, dicēs: Peto vt ex eis nolā cōpares, & super tectum pauperis illius ecclesiæ ac desolata suspendas, vt per eam saltem dominicis diebus fideles ad diuinum conuocentur officium. Sicque

ab oculis eius disparuit. APOLLONIVS: Quis vnquam tale aliquid de diabolo speraret? CÆSARIVS: Dicam tibi aliud, vt sic dicam, diabolicæ bonitatis exemplum, quod non minus isto mireris.

CAPVT XXXVII.

Eodem anno, quo rex Philippus primùm ascendit contra Ottonem postea Imperatorem: miles quidam honestus Euerhardus nomine, de villa quæ Ambula vocatur natus, grauitè infirmabatur. Cui cum rapta fuisset materia in cerebrũ ita cepit furere, vt propriam coniugem, ante infirmitatem multum dilectam, in tantum haberet exosam, vt illam neque videre neque audire posset. Die quadam diabolus in forma hominis infirmo apparens ait: Euerharde, vis ab vxore tua separari? Respondente illo: Hoc omnibus modis desidero. Subiunxit diabolus: Ego te in equo meo ducam Romam, bene obtinebimus a Papa, vt diuortium faciat inter te & illam. Quid plura? Visum est militi vt equum inuitantis ascenderet, vt Romam cum illo post tergum eius sedens pergeret, vt illo pro se allegante, Papa eum ab vxore coram Cardinalibus solenniter separaret, ipsumque diuortium litteris pontificalibus atque bullatis confirmaret. Mirantes, ab eadem hora, qua sic mirabiliter infirmi spiritus à diabolo raptus est, ita corpus iacebat exangue, vt tantum modicum caloris in eius pectore sentiretur, propter quod a sepultura dilatus est. Milite, vt sibi videbatur, nimis gaudente diuortij causa, ait diabolus: Vis modò vt ducam te Hierosolymam, vbi Dominus tuus crucifixus est atque sepultus, necnon & ad reliqua sacra loca, quæ Christiani videre desiderant? Ex his verbis maximè postea intellexit illum dæmonem fuisse. Respondente illo, Volo & desidero: Spiritus spiritum repente per mare trãstulit, & in basilica dominici sepulcri deposuit: deinde ostendit ei loca reliqua, in quibus orationes suas fecit. Ad quem iterum ait: Vis etiam videre Sephadinum inimicum vestrum, eiusque exercitum? Cui cum diceret: Volo, ductus est in momento ad loca castrorum, viditque illo demonstrante regem

regem & principes eius, milites, arma, vexilla, tentoria, atque exercitum vniuersum. Post hac ait dæmon: Vis modò redire ad patriam tuam? Et ille: Tempus est vt reuertar. Quem statim spiritus leuauit, & in Longobardiam transtulit. Qui ait: Vides hoc nemus? iam homo quidã de villa tua, mercimonia sua ad has provincias in asino venalia portans, ipsum intrabit, & a latronibus interficietur. Vis eum præmunire? Respondente eo; libenter, statim homini occurrit, & quia latrones in nemore essent prædixit, quem, sicut suū parochianum valde notissimum, hilariter resalutauit, & gratias agēs alia via diuertit. Venientibusq; eis Frankinfort rursus ait dæmon: Cognoscis Walramum filium ducis de Limburg? Bene, inquit, illū noui, & frequenter cum eo militaui. Dicente dæmone: Vis nunc eum videre? Et miles responderet, In partibus est transmarinis, ille subiecit: Nequaquam, sed iam in tali loco regi Philippo confœderatur, & per ipsum terra vestra rapinis & incendiis vastabitur. Hoc impletum vidimus, quando ipso duce Andernachū, Remage, Bonna, aliq; villæ plurimæ exustæ sunt. Respondere milite, de hoc satis doleo. Postquam regem cum principibus & Walramo viderat, ad lectum & ad corpus sine omni læsione spiritus eius reductus est. Mox incipiens spirare, & conualescere, vxorem, ante raptum exosam, amore pristino dilexit, & non sine multorum admiratione, quæ viderat & audierat sapius recitauit. Quicquid enim viderat Romæ, & in Hierosolyma, in Longobardia, & in Alemania, tam in locis, quàm in personis, plenius vtiq; vidit, melius visa cognoscere & recitare potuit, quàm si oculis corporeis illa prospexisset. Structuram vrbis Romæ, necnon & effigiem domini Innocentij tunc Papæ, Cardinalium & ecclesiarum, & in partibus Hierosolymitanis, formam Sephadini & exercitus eius, similiter mōtes, flumina, castra, vniuersaq; loca, per quæ transierat, tam propriè in suis formis atque nominibus expressit, vt hi qui oculis corporeis illa viderant, quod contradicerent, non inuenirent. Interim rusticus cū mercibus suis de Longobar-

gobardia rediit, & quia illum ibidem vidisset, atq; per eius cautelam larronum periculum euasisset, coram multis testificatus est. APOLLONIVS: Audiui quòd quidam dæmones talis naturæ sint, vt bene à se obiectos torqueant, sed eosdē criminaliter peccare non sinant. CAESARIVS: De hoc satis euidentis audiuisse me recordor exemplum.

CAPVT XXXVIII.

Cuius quidam sub typo eleemosynæ pauperibus conuiuium fecit, inter quos cum quidam obsessus esset, & cæteris manducantibus carnes, ipse quidem ori applicaret, sed eisdem vesci non posset, ex circumstantibus hoc videntes dixerunt; Inique, cur non sinis hominem manducare? Quibus ille respondit: Nolo vt peccet, eo quòd eleemosyna ista de rapina sit. Dicētib; eis; Mentiris, quia is qui fecit eā, bonus homo est. Respondit; Nequaquam mentior, vitulus iste, qui hīc pauperibus diuitus est, in quinta generatione fuit ab illa vacca, quæ per rapinam habebatur. Et satis mirati sunt qui aderant. APOLLONIVS: Si dæmones quintam generationem iudicant rapinā, puto quia multum acriter in pœnis vindicabunt primam. CAESARIVS: De hoc non dubites. Recordare vaccæ illius, per quam & qua punitus est. Helyas miles: sicut dictum est distinct. 2. cap. 7. Reuocat mihi etiam ad memoriam vacca hæc, verba obsessæ mulieris illius in Briseke, cuius superius mentionem feci, cap. 26. Hæc cum die quadam Ioannem burgrauium de Rineken vidisset, sicut mihi retulit qui audiuit, multis presentibus contra eum clamauit, dicens: Vitulum illum, quem tali viduæ abstulisti, flammis infernalibus à nobis liquatum, guttatim mittemus in oculos tuos, & per omne corpus stillabimus pinguedinem eius. Vinum verò quòd sub banno tuo in hac villa venditur, feruens in os tuū fundemus. Quibus verbis miles territus, tabernam amouit, & vitulum mulieri restituit. APOLLONIVS: Satis mihi probatum iam fateor, quòd dæmones sint, quòd multi sint, & quòd mali sint; nunc quòd infesti nobis sint, aliquid sub exemplis audire

ire delectat. CÆSARIVS : ita infesti sunt hominibus, vt inter amicos discordias faciant, & inimicos reconciliari non sinant, pro peccato & pro peccatis suis peregrinari volentes retrahunt, conuerti desiderantes auertunt, conuersos multis modis turbant & impediunt. Ecce exempla.

CAPVT XXXIX.

Dvo ciues Colonienſes viri diuites & honeſti, & ſpeciales ad inuicem amici, ex quibus vnus vocabatur Siſtappus, alter verò Godefridus, ad ſanctum Iacobum Apoſtolum ſimul profecti ſunt. Die quadam cùm ſoli equitarent, cæteris fratribus præcedentibus, diabolus inuidens amicitia & concordia illorum, ingreſſu cuiuſdam nemoris, baculum Godefridi in dorſo ipſius pendentem, ſatisque fortem, in duas partes fregit. Qui cùm neminem ad eſſe conſpiceret, turbatus clamauit ad ſocium; Eia frater, quare fregiſti baculum meum? Illo negante etiam cum iuramento, ſicut mihi iam dictus Godefridus retulit, ita in eum exaſit, vt vix manus ab eius læſione cohiberet. Tandem gratia Dei & meritis beati Apoſtoli ad mentem reductus, apud ſocium vnice dilectum pœnitentiam egit, & discordia caput diabolus confuſus auſugit.

CAPVT XL.

Sicut retulit mihi quidam honeſtus ſacerdos, nunc monachus in ordine noſtro, plebanus cuiuſdam villa, paræcianis ſuis placere volens, ludos ſæculares cum illis exercuit, tabernas frequentaui, & in quantum potuit, moribus illorum ſuos conformauit, impletumque eſt in eo illud Prophetæ: Et erit ſicut populus, ſic & ſacerdos. Habebat autem in villa militem compatrem, vitiis ſuis per omnia concordantem, & erat eis, non in Chriſto, ſed in mundo, cor vnum & anima vna. Sæpe alter ab altero ad ludos & ad epulas inuitabatur, ſæpe ad tabernas trahebatur. Vidēs hæc diabolus totius doli artifex, vt amorē illorū vicioſum in odiū verteret periculolum, nocte quadam, cū idē miles iſſet cubitū, in forma ſacerdotis ad lectum eius venit, & vt ſe ſequeretur, tam

*Demon
diſcor-
dias ſe-
mmat in
ter ami-
cos.*

Iſai. 24.

Actor. 4.

verbo, quàm signo importunè satis insitit. Miles cū
 recitatus penè nudus iurgeret, & nudipes sequeretur
 precedentem, per campum spinis & vepribus plenum
 cūctus est, a quibus dum plantę eius vulnerarentur, &
 sanguinem stillarent, iratus post eum clamauit: Male
 sacerdos, malo tuo huc me adduxisti, diabolo semper
 clamate, Sequere, sequere, miles turbatus, ligno quoc
 calu reperit, vt sibi videbatur, caput sacerdotis diu
 sit. Sic illo prostrato, & vultu eius sanguine perfuso,
 miles cum multo labore ad domum suam reuertitur,
 qualiter ei sacerdos illuserit, vxori, familia, amici que
 conqueritur. Illis minùs credentibus subiicit: Ego
 caput eius & coronam non modicum vulneraui. Ea
 dem nocte, sacerdos, horum profus inscius, cum ex
 necessitate natura iurus esset ad cameram, cum tan
 to impetu caput limini superiori illisit, vt corona gra
 uiter vulnerata, sanguis erumpens, totam eius faciem
 cruentaret. Quo ad lectum reuertente, cum manè po
 pulus pulsata Missa in ecclesia expectaret, & ille mi
 nùnè ob vulneris dolorem veniret, cognoscens miles
 causam a referentibus, ait: Ecce hoc est quod dixi vo
 bis. Quid piura? Insanientibus cognatis & amicis e
 ius, cum sacerdos objecta fortiter negaret, & illi non
 crederent, per biennium de ecclesia sua eliminatus,
 vix tandem illis reconciliatus est. Ex his duobus exe
 plis colligitur, quòd inter amicos, siue spirituales siue
 carnales, discordias seminant. Quòd inimicos in qua
 tum valent concordare non sinant, certum est.

CAPVT XLI.

*Damo.
 n. s. m-
 pediunt
 reconci
 liationes
 desideren
 dum.*

Mlles quidam nuper domum quandam ordinis
 nostri indebitè satis vexabat. Garriente dia
 bolo per os cuiusdam feminae, locutus est ad
 illum nescio quis de astantibus: Dic inique, quare nò
 suades illi militi, vt cœnobium tale seruorum Dei ces
 set inquietare? Cui dæmon cachinādo respondit:
 Quid est quod loqueris ò imprudens? Meo consilio
 res agitur, & tu mihi dicis, vt suadeam ea quæ sunt pa
 cis? Quòd autem pro Christo peregrinari volentes re
 trahant & impediunt, præstò est exemplum.

CA.

Miles quidam Meingosus nomine, cū adoles-
cens in Francia linguam disceret Gallicam,
grauiter infirmatus, spe conualescentiæ ad
sanctum Remigium Remis peregrinationis votum fe-
cit, sed non soluit. Reuersus verò in prouinciam suam,
voti transgressor, multis diebus elapsis, cū alter qui-
dam miles Gundolphus nomine, vir nobilis de villa
Sesselingen oriundus, suscepta carena, tempore capi-
tuli generalis Cistercium ire proponeret, & hoc prædi-
ctus Meingosus cognosceret, rogauit illum vt se susci-
pere veller in comitem peregrinationis. Quod cū
ille gratum haberet, simulque ad villam quæ Trica-
strum vocatur iuxta Diuionem sitam venissent, cū
ad prandendum in terra more pœnitentium cōsedis-
sent, sanctus Remigius Remensis episcopus, pontifi-
calibus indutus, transgressori suo apprensus, ait: Mein-
gose, quare non soluis votum tuum? Miles verò cū
tam de visione, quam de voti improperatione terrere-
tur, mox diabolus aduolans, verbis admonitoriis ver-
ba dissuasionis adiunxit, dicens: Noli festinare, bene
votum solues quando poteris. Nihilque aliud dicens,
hominem pedibus arripens, per ventrem in pauimē-
to tam immisericorditer traxit, vt facies eius in qua-
tuor partibus vulnerata, sanguine erumpente terram
infunderet. Quem cū Gundolphus sic trahi videret,
& trahentem non aspiceret, sicut ab eius ore audiui,
turbatus ilico surrexit militēque brachiis stringēs,
cū sortis esset, retinere vix potuit. A quo cū cau-
sam culpæ simul & pœnæ didicisset, ait: Consulo vt
reddas votum tuū. Respondente illo. Non modò habeo
expensas, dedit ei solidum sterlingorum, & ille soluit
votum neglectum. **APOLLONIUS**: Vt video non mul-
tum a nobis demones sunt remoti, qui ad puniendū
nos tam sunt parati. **CÆSARIUS**: Quod semper sunt
iuxta nos & circa nos, in subiecto cognosces exēplo.

Anno præterito tempore vindemiæ Cellerarius de
Lacu, cuiusdam cortis, monasterij vineam duobus

*Peregrina-
tionē
suscipere
ex pietate
volentes reu-
erunt.*

*Demo-
nes sem-
per circa
nos esse.*

seruis custodiendam commisit. Nocte quadā vnus ex illis vigilias nocturnas sibi temperare volens, diaboli ioculariter vocauit, dicēs: Veni diabole, custodi hanc vineam, & ego tibi pretium dabo. Vix verba cōpleuerat, & ecce diabolus affuit, dicēs: Præstò sum, quid ergo dabis mihi, si eam custodiero? Et ille: Cophinu plenum vis, tali cōditione, vt si quis intrauerit ab ea hora, qua dies & nox separantur, vsque ad ortū diei, (neque propriam neque alienam excipiens personā) colium ei frangas. Quod cū diabolus promississet, & seruus serò, quasi de vinea securus, domum intrasset, ait illi Cellerarius: Quare non es in vinea: Respondere illo: Socium meum ibi reliqui, diabolum notans, Cellerarius, putans quia de cōuerso suo dicēret, iratus ait: Vade citò, quia solus nō sufficit ille. Iuit seruus, & speluncam, quæ erat extra vineam, cum socio ascendens, circa mediū noctis motum quasi hominis inter vites transeuntis audiētes, ait is quem prædicta pactio latebat: Aliquis est in vinea. Respondit alter; Sede, ego descendam & videbo. Descendit, & vineam foris circūiens, cū nulla hominis vestigia in sepe reperisset, custodem suum adesse cognouit. Manè socio omnia aperiens, cophinum vis refertum diabolo pro pretio dare volēs, iuxta vitem vnā fudit, & discedens, atq; cū socio post paululum rediēs, nec vnum ibi granum reperit. **A T O L L O N I V S**: Satis de his admiror; sed dic quæso, quomodo conuerti volentes impediunt. **CÆSARIVS**: Referam tibi quod mihi sanctimonialis quædam retulit, coacta a sua Abbatissa.

CAPVT XLIV.

Religionem ingredi volentes demouet.

DVm esset eadē sanctimonialis puella paruula in domo patris sui, diabolus illi sæpius in diuersis formis visibiliter apparuit, & tenerā eius ætatē diuersis modis terruit ac contristauit. Quæ cū incurrere timuisset amentiam, ad ordinē nostram conuerti proposuit, verbis voluntatem exprimens. Nocte quadā in specie viri diabolus illi apparens, conuersionēque dissuadēs, ait: Eufemia, noli cōuerti, sed accipe virū iuuenē pulchrūq; vt cū illo deliciis mundi fruaris,

ris, vestes enim pretiosę & cibaria delicata nõ deerunt tibi. Si autem intraueris ordinem, semper eris misera & pannosa, famem, sitim, frigusque patieris, nec unquam de cetero bene tibi erit in hoc sæculo. Ad quod illa respondit: Quid de me tunc erit, si in illis deliciis, quas tu mihi promittis, mortua fuero? Ad quod verbũ diabolus nullum responsum dedit, sed puellã rapiens, & vsque ad fenestram solarii in quo iacebat deportas, præcipitare eam conabatur. Quæ cum angelicam salutationem di ceret, inimicus eam dimisit, & ait: Si ieris ad claustrũ, semper tibi aduersabor, quod si in hac hora mulierẽ illam non inuocasses, occidissem te. Et hoc dicto, valde virginem comprimens, in canem maximum transmutatus, de fenestra exiliuit, & nusquam comparuit. Sicque ad inuocationem Dei genitricis & virginis Mariæ, virgo liberata est. Quam infestus conuersus sit diabolus, & quam multis quamque diuersis modis illos vexet & impediat, sequentia declarabunt. Cum prædicta puella monacha fuisset effecta, nocte quadam cum in lecto iaceret, & iacendo vigilaret, vidit circa se plures dæmones in specie virorũ, ex quibus vnus aspectu teterrimus stabat ad caput eius, duo ad pedes, quartus ex latere cõtra eã, qui clara voce ad alios clamabat: Quid statis? Tollite illã totaliter sicut iacet, & venite. Responderunt illi: Non possumus, inuocauit enim mulierem illam. APOLLONIVS: Quid est, quod dæmones matrem sui creatoris nominare præsumperunt nomine tantũ conditionis, & non honoris? Mulier nomen est corruptionis & naturæ, Virgo vel Maria, siue Dei genitrix, nomina sunt gloria. CÆSARIVS: Non sunt ausi, quia indigni, ore polluto nomen integritatis vel gloriæ nominare. Idẽ tamen dæmon post verba angelicæ salutationis, puellam brachio dextero traxit, & trahendo in tantum compressit, vt compressionem tumor, & tumorem liuor sequeretur, quæ cum haberet sinistram liberam, ex nimia simplicitate, non est ausa se signare per illam, putans signum manus sinistræ nihil sibi prodesse: cogente tamen necessitate, per eandem manum

crucem

crucem sibi impressit, & dæmones fugauit. Liberata ab illis, penè axanimis ad lectum cuiusdã sororis currit, & fracto filëtio, quid viderit, vel quid passa sit, illi intimauit. Quam, sicut mihi retulit beatæ memoriæ domina Elizabeth, eiusdem cœnobij Abbatissã, sorores in lecto suo ponentes, & principium euangelij sancti Ioannis super eam legentes, manè regyratam inuenerunt. Anno verò sequenti, in tēpesta nocte, cū eadem sanctimonialis in strato suo iacens vigilaret, vidit eminus duos dæmones in specie duarum sororum plurimum sibi dilectarum; cui cū dicerent illæ, Soror Eufemia, surge, veni nobiscum in cellarium dimittere cereuisiam conuentui. Illa, habens eas suspectas, tum propter tempus intēpestiuum, tum propter fractum silentium, horrere cœpit, operimēto caput inuoluens, nihilque respondeas. Statim vnus spirituum malignorum propius accedens, & manum pectori eius imponens, ita illud compressit, vt sanguis concitatus per os & nares eius largiter efflueret: licque dæmones illi formas caninas assumentes, de fenestra exilierunt. Sorores ad matutinas surgentes, cū illam in defectu cernerent, vtpote pallidam & exanguem, causam per signa sciscitata sunt; quam cū ex eius relatione cognouissent, satis turbatae sunt, tam de dæmonum crudelitate, quam de virginis vexatione. Ante hoc biennium, cū conuentui nouum factum fuisset dormitorium, & lecti in eo depositi, vidit eadem sanctimonialis dæmonem in specie hominonis deformis satis, & inueterati, omne dormitoriū circumire, & lectos singulos tãgere, quasi diceret: Loca singula diligenter notabo, quia non erunt absque visitatione mea. APOLLONIUS: Quid est quòd pius Dominus puellas tam teneras, & tam mundas, a duris & immundis spiritibus tã crudeliter vexari finit? CAESARIUS: Amaro poculo vt nosti prælubato, dulce plus dulcescit; & colore nigro subtracto, albus amplius clarescit. Lege visiones Witini, Godescalchi, & aliorum, quibus concessum est videre pãnas malorum & gloriam electorum, penè vbique visio pœnalis præcedit.

dit. Volens Dominus sponsa suae secreta deliciarum suarum ostendere, bene eam prius permisit aliquibus vitionibus horrendis tentari, vt postmodum amplius mereretur laxificari, sciretque distantiam inter dulcē & amarum, lucem & tenebras.

CAPVT XLV.

IN eodē monasterio, quod Houene vocatur, sanctimonialis quaedam est Elizabeth nomine, quā saepe diabolus infestat. Die quadam in dormitorio illum videns, & quia ipse esset non ignorans, alapa illi dedit; cui cum diceret: Vt quid tam durē me cedis? respondit illa; quia saepe me turbas. Ad quod diabolus: Multo amplius hesternā die turbaui sororem tuā Canticem, non tamen me percussit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quo colligitur, quod ira, rācor, impatientia, & alia huiusmodi vitia, saepe ex immissione sint diaboli. Alia vice cum eadem Elizabeth matutinis nimis tardatis, opere, vt post apparuit, diaboli, ad campanam festinaret, candelamque ardentē in manu portaret, iam intratura fores oratorij, dēmonem in specie viri, tunica indutum cultellata contra se stare conspexit. Putans aliquem intrasse virorum, territa retrorsum per gradus dormitorij cecidit, ita vt per aliquot dies tam ex repentino terrore quam ex lapsu langueret. Nam & Abbatissa ex eodem casu stupēfacta, infirmitatem concepit, quā dum causam illius lapsus atque clamoris ab ea sciscitata fuisset, & illa visione exposuisset, adjecit: Si sciuissem quod fuisset diabolus, & non homo, bonam illi alapa dedissem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos suos, & contra diabolum roborauerat brachium suum.

CAPVT XLVI.

ALteri cuidam feminae, propter Christum inclusae, ita infestus fuit diabolus, vt etiā lectum illius violenter & impudenter ascenderet, a quo cum nullo posset remedio spiritali liberari, non oratione, non confessione, non signo crucis, diaboli importunitatem propriamque vexationem cuidam viro religioso conquesta est. Cui ille tale consilium dedit:

dit: Cùm tibi, inquit, propius accesserit, dicas, Benedicite. Quod cùm illa fecisset, malignus spiritus, quasi turbine impulsus, se in saltus dedit, nec ulterius ad illam accedere ausus fuit. **A POLLONIVS:** Gaudeo quòd tantam virtutem audio in verbo nostræ salutationis. **CÆSARIVS:** Tanta est dæmonum malitia, vt quos terroribus seducere vel frangere non prævalent, fantasti-
cis visionibus seducant: Verbi gratia.

CAPVT XLVII.

Religiosos visionibus falsis dæmones seducunt.

IVxta castrum Volminsteine, quod situm est in Westphalia, quædã habitat inclusa, Gertrudis nomine, femina sancta & religiosa, & propter reuelationes Dei, quibus illustratur, notissima. Hæc multo tempore, quia minùs circumspecta fuit, sicut audiui, pro angelo lucis, angelum tenebrarum suscepit. Solebat enim diabolus, fantastica circumfusus claritate, per quandam cellulæ fenestram intrare ad illam, futura prædicere, & de interrogatis instruere. Ad quam si venisset quis, volens cognoscere statum alicuius amici sui defuncti, siue de alia re occulta certitudinem, illa inducias vsque in crastinum petiuit, angelum suum consuluit, à quo sæpius decepta, falsa pro veris respondit. Quod cùm comperisset frater Hermannus inclusus de Arnisberg, cuius in superiori distinctione cap. 87. memini, dæmonum nequitas non ignorans, iam dictæ inclusæ mandauit in hunc modum: *Cauta esto* 2 *Cor. 12* *foror, quia sæpe angelus satanæ, in angelum lucis se transfigurans, multos seducit, & viris sanctissimis nõnunquam illudit. Sic ergo facias; Crucem de cera benedicta fenestram, per quam intrare consuevit, imprime, & si intrans illam non vitauerit, angelus domini est, sin autem, angelus tenebrarum. Quod cùm illa fecisset, & diabolus nocturno tempore cum solito fulgore venisset ad fenestram, & lumine immisso non intraret, ait femina: Quare non intras? Respondente illo: Non possum intrare, nisi ceram de fenestra projicias. Illa diu se deceptam intelligens, contra eum spuit, & in contumelias erupit, & ne de cætero talia præsumeret, sub inuocatione summæ Trini-*

Trinitatis illum adiurauit. Vides nunc qualiter Deus omnipotens contra diuersas dæmonum infestationes, diuersas creauerit medicinas? Alios à nobis compefcit antidoto confessionis, alios verbo dominicæ annunciationis, quosdam per verbum Benedicere, multos per signum crucis. De his omnibus exempla habes in superioribus. APOLLONIVS: Peccauitne inclusa hæc angelum tenebrarum pro angelo lucis recipiendo? CÆSARIVS: Legitur in scripturis maiorum, quòd homo sic à diabolo deceptus ei credendo mereatur, & hoc quàm diu bona ei suadet. Non enim omnibus data est discretio spirituum. Vnde Apostolus: Pro-

I. IOAN. 4.

CAPVT XLVIII.

V^Isus est tempore quodã in Hemmenprode, quæ si gregem porcorum in ecclesiam minare, & eadem via, qua intrauerit, denuo exire. Alio tempore Conuersus quidam, qui nomen suum vult sup-

*Demon
diuerso-
rum an-
malium
assumit
formae.*

CAPVT XLIX.

T^Empore quodam, bonæ memoriæ Hermanus cantor noster stans in choro, cum tempore æstiuo laudes die clara decantarentur, & oculos ex lassitudine clausos aperiret, posteriora quasi vrsi de choro exeuntis cõspexit. De qua visione eum satis miratur, eundem vrsum vidit redire, & stare ante pres-

byte.

byterium, in loco vbi monachi in viam exeuntes & redeuntes solent prosterni: qui dum caput retorqueret, & huc illucque conspiceret, in vocem humanam erupit, dicens: Non curetis licet modò sint firmi, ego egrediar, & iterum post modicum reuertar, sicque contuente egressus est. Huius visionis frater Richardus testis est, qui eam ab eius ore audiuit. Iste est Hermannus, qui vidit coram Henrico Fikone amphoras cum vino & vrsum, sicut dictu est distinctione quarta cap. 91. APOLLONIVS: Cùm diabolus huiusmodi bestiarum formas ad nostram infestationem assumat, puto quòd turpiter contentientibus illudat. CAESARIVS: Hoc est certum.

CAPVT L.

Inclusa quædam admodum religiosa Aquisgrani manet, satis mihi nota, cuius nomen supprimo, ne ei causa fiam persecutionis. Hæc ante reclusionem, cùm adhuc esset in ætate puellari, & in habitu sæculari, religiosa tamen, in humeris & in scapulis monachorum de Porceto deambulantium in oratorio dæmones in formis simearum atque cattorum residere conspexit. Et, quia quosdam ex illis iam per consensus vitiorum captiuos tenebant, ad quemcunque locum siue personam fantasmata respiciebant, monachorum oculi sequebantur, & secundùm leuitates illorum, gestus istorum formabatur. Vidit adhuc, quod horribilius erat, quosdam ex illis canes magni & terri antecedeant, ita vt catenæ, quæ in eorû collis videbantur, etiam colla monachorum ambirent, quibus ad sua ludibria illos trahebant. APOLLONIVS: Heu quòd homines ad imaginem & similitudinẽ Dei creati, & dignitate ordinis etiam hominibus maiores effecti, qui spiritibus immundis imperare debuerant, ab ipsis propter malam vitam tã viliter illuduntur. CAESARIVS: Hoc est quod Psalmista conqueritur, dicens: *Psal. 48.* Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. APOLL. Videtur mihi ex suprascriptis, quòd quandoq; homo

Psal. 48.

APOLL. Videtur mihi ex suprascriptis, quòd quandoq; homo

homo diabolo det materiam tentandi. CAESARIVS:
Hoc verum esse, vno tibi ostendam exemplo.

CAPVT LI.

S Tabat aliquando conuentus de Hemmenrode
in horto, plantarium caulium terræ infigens;
stabat & monachus vnus cum cæteris Thomas
nomine, cui talis cœpit cogitatio suboriri: Si modò
esses in domo patris tui, ancilla tua non dignaretur
tam vilissimum opus facere. Exiuit ergo de medio
fratrum cum indignatione, illuc eum ducente spiritu
superbiæ, vbi fortius eum posset impugnare. Cùm er-
go in silua solus esset, tentator adfuit, & qui priùs so-
la cogitatione pulsauerat, nunc aperta impugna-
tione & visibiliter aggreditur. In specie namque mu-
lieris apparens, cœpit alloqui eum. At ille digitum
superponens ori suo, significauit non licere loqui si-
bi. Sed mendaciorum omnium caput & pater ilico
per mulierem illam fantasticam, quam effigiauerat
ad deceptionem, respondit: Quid hoc sit, inquit, ne-
scio, ego venio de cōuentu, & Prior dedit mihi licen-
tiã vt loquerar tecũ. Credidit ille, & locutus est. Tunc
illa asseruit parentes ipsius misisse pro eo, & oportere
eum Treuerim ire secum ad emendum equum, & sic
transire in terram suam. Præcedendo igitur misera
miserum ducebat, ipsa quidem frutetorum omnium
cōdensa sine impedimento transiens, ille verò cum
magna difficultate sequebatur. Tandem asperitate
itineris & laboris turbatus, in nomine, inquit, Patris
quomodo sic imus? Quo dicto, maligna illa mulier
citiùs euauit. Et cùm cæli esset serenitas magna, ea-
dem hora circa eum facta est tempestas & pluuia, ip-
sumque madefactum exterius interiùs confusum re-
misit ad conuentum. Confessus postea est, quòd quã-
diu cum muliere illa deambulabat, maximam carnis
titillationem habuerat. APOLLONIVS: Puto quòd
fuerit spiritus fornicationis. CÆSARIVS: Iustè moue-
ris: sæpe enim peccatum peccato punitur, & per lap-
sum carnis superbia mentis in multis humiliatur.
Inde habes plurima exempla in vitas Patrum. APOL-

*Homines
interdũ
præbere
Diabolo
materiã
tentandi.*

Iob 1. 2.

LONIVS: Potest diabolus lædere aliquē prout vult
 CÆSARIVS: Nequaquam sine Dei permissione, & hoc
 in corpore sicut Iob, nunquam verò in anima homi-
 nem lædere potest, id est, vt eum peccare cogat, nisi
 mente consentiat.

CAPVT LII.

Diabo-
 lus nul-
 lum p-

est ioge.

re ad pec-

catum.

* Augu-

stin. ser.

297. de

temp.

1. et. 5

Diabo-

lus bono-

impedi,

dum no-

cere ne-

quit.

Dabolus similis est vrsu siue leoni ad stipitem li-
 gato, * qui licet in catena sua rugiat circum-
 iens, neminem tamen lædit, nisi quem infra suū
 circulum rapuerit. Diaboli potestas catena diuine co-
 hibitionis sic arctata est, vt neminem cogere possit ad
 peccandum, nisi ad eum ingrediatur per peccati con-
 sensionem. Secundu Apostolum Petrum: Tanquam leo
 rugiens circuit, in sua catena, quarens quem deuor-
 ret. Sæpe sanctos viros terret & impedit, sed nocere
 non potest.

CAPVT LIII.

In Bonnensi ecclesia, sicut audiui ab eius concano-
 nicis, vir quidam exitit castus, multumq; religio-
 sus, cui diabolus ita infestus erat, vt sæpe noctibus,
 cum lecturus esset lectionē ad matutinas, literam te-
 geret, vel folium verteret, & quandoque lumen exuf-
 flaret. Hoc ideo egit, vt virum sanctum coram fratri-
 bus confunderet, & confundendo ad impatientiam
 prouocaret, cuius nequitia tanta est, vt cum religio-
 sos irritare vel impedire non valet, saltem eos impe-
 diat & subsannet.

CAPVT LIV.

Retulit mihi quædam religiosa sanctimonialis
 ordinis nostri, Petriſſa nomine, quodd cum sta-
 ret in quadam solennitate ad matutinas a cete-
 ris sororibus semota, & aliis validè psallentibus, in gra-
 tiarum actionem erumperet, dicens: Benedictus sis
 Domine, quodd iste dilectus conuentus tam deuotè te
 laudat, tu illis retribuas; mox audiuit strepitum horri-
 dum, quasi alicuius de retro ad conuentum properan-
 tis, claraque voce dicentis: Hoc fiet pro Deo, oratio-
 nem eius subsannans. Et inhorruerunt continuo om-
 nes capilli capitis eius, A P O L L O N I V S: Sæpe subitus
 hor-

horror inuadit me, tam in choro, quam in reliquis locis. Quæ tibi videtur huius horripilationis esse ratio? CÆSARIUS: Ex præsentia dæmonum est. Natura canis, qui lupum insequi consuevit, talis est, vt eum ex quadam vi naturæ iuxta se sentiat, cum tamen oculis illum non videat: & quia inter eos odium naturale est, turbatur statim & latrat. Sic est inter hominem & diabolum. Inimicitias posuit inter eos Dominus: vnde vā homini, qui cum illo pacificatur; semper calcaneo eius diabolus insidiatur. Et licet eum homo exterior non videat, interior, id est spiritus, illius maligni spiritus iuxta se præsentiam bene sentit. Quid ergo mirum, si tunc turbatur, si horrorem patitur? Hoc verum esse, exemplo tibi demonstrabo.

*Diaboli
etiam nō
cōspēcti,
sola præ-
sentia ho-
mini hor-
rorem in-
cutit.
Gen. 30*

CAPVT LV.

Iuxta Coloniam sacerdos quidam fuit Michaël nomine, satis religiosus in genere suo, duarum villarū ecclesias rexit, ex quibus vna Burge, altera Rode vocatur. Tempore quodam Parasceue, cum in vna ecclesia serō matutinas dixisset, & ante diem, seruo suo absente, solus ad alteram properaret, timore viæ gladiū secum portauit. Qui cum ad quoddam nemus venisset, tantus timor & horror eum inuasit, vt omnes pili capitis eius, sicut dici solet, sursum erigerentur, & gelido sudore omnes eius artus perfunderentur. Quæ tamē tanti horroris causa latere nō potuit, quia mox vt oculos ad nemus vertit, hominem teterrimum iuxta arborem satis altam stare conspexit: qui eo inuente in momento adeò crescendo ascendit, vt eidē arbori æquaretur, circa quem fragor arborum & nimij fremitus ventorum excitabantur. Territus supra modum sacerdos, fugit, quem diabolus cum turbine à tergo insequens, vsque ad Villam Rode nō deseruit. Postea cum idem sacerdos visionem simul & timorem Conuerso nostro Richardo recitaret, ille sicut vir est religiosus, religiosum ei verbum respondit: Domine, inquit, ecclesiastice, si ad diuina eundo psalmū in os vestrum assumpsissetis, non vobis hæc in via euenissent, terror ille pœna peccati fuit; Diabolus

X 2

reuc-

Iob 41.

reuera timet psalmum, non gladium; Corpus eius, vt ait Iob, inò Dominus ad Iob, quasi scuta fusilia, compactum squamis sese comprimētibus. Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, as. Non est super terram potestas, quæ compareretur ei. A POLONIIVS: Sicut colligo ex his verbis sancti Iob, si diaboli virtus ligata & limitata non esset, nullus hominum subsistere posset. CAESARIVS: Quod autem hominem lædere non possit, nisi quantum à Deo fuerit permissus, in fine huius distinctionis satis manifesto tibi pandam exemplo.

CAPVT LVI.

Dæmonem non plus posse, quam ei à Deo fuerit permissum.

IN villa quadam, ante paucos annos, diœcesis Coloniensis, quæ Ambula vocatur, cāpanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiusdam peregrinationis. Hic cū die quadam conduxisset cum femina quadam villæ suæ, quòd manè pariter ituri essent, illa eum rogauit, vt maturius surgeret, & matutinas pulsaret, propter solis feruorem, & promisit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit eum & ait: Pulsa matutinas, sicque discessit. Qui mox surgens, & lumen in ecclesia ardere conspiciens, cū ante primum galli cantum esse deprehendisset, putans quia à prædicta femina fuisset excitatus, de ecclesia exiuit, volens illi dicere vt irer dormitum, eo quòd nimis manè esset. Quam eum quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra se stare vidit, qui lingua emissa hominem tetigit, eumque super dorsum suum per illam misit, & per aërem cum illo volitans, super pinnam turris castri, quod Isenburg dicitur, deposuit. Cui cū diceret: Timésne aliquid modò? Respondit ille: Dei permissione huc ductus sum, nihil contra me poteris, nisi quantū ille permiserit. Ad quod diabolus: Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboque tibi diuitias multas: quod si non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitò interibis. Cui campanarius, spem habens in Christo, respondit: Adjuro te per nomen Iesu Christi, ne me lædas, & vt me sine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus illum tollens, in campo

campo iuxta villam Gerisheim satis incommodè de-
posuit. Ante lucem diei, in dedicatione ecclesiæ eius-
dem villæ, diluculò homines ad matutinarum solen-
nia cum faculis properantes, cùm hominem in agro
in magno defectu reperissent, atque refocillassent,
auditi s his quæ ei cõrigerant, satis mirati sũt. Quar-
to verò die regressus in domum suam, situm tam lo-
corum, quam ædificiorum, quæ nunquam antè vide-
rat, tam plenè omnibus exposuit, vt de raptu eius ni-
hil dubitarent. APOLLONIVS: Iam mihi satis fateor
probatum, tam sententijs quàm exemplis, dæmones
esse, multos esse, & infestos esse hominibus. CÆSAR.
Vnde consilium est meum, vt cognitis his, non illis
consentiamus, ne nos audire contingat: I te maledi-
cti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo &
angelis eius: sed resistendo illis, omnibusque vitijs,
audite mereamur cum electis: Venite benedicti Pa-
tris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est
ab origine mundi.

Matt. 25

FINIS LIBRI
Quinti.CAPITA LIBRI
SEXTI.

- D**E virtute simplicitatis, cap. primum.
De simplice monacho, qui carnes in castro come-
dendo pecora monasterij sui reduxit, cap. 2.
De Christiano Decano Bonnense, qui Abbati pisa sagimi-
ne condita apposuit in simplicitate, cap. 3.
De Godeschalco monacho, qui in Syberg artocreas in sagi-
na decoctas simpliciter manducauit, cap. 4.
Vita domini Ensfredi Decani sancti Andrea in Colonia,
cap. 5.
Vita domini Hermanni Decani Hildeshemensis ecclesie,
cap. 6.
De simplicitate VVermboldi canonici sancti Gereonis in
Colonia, cap. 7.

X 3

De